

Is er sprake van een ongelijk speelveld tussen Nederland en haar omringende landen in de melkveehouderij?

Afstudeerwerkstuk

Naam: Pieter Snoek
Klas: 4 DVMO
Major: Agrarisch ondernemerschap
Datum: 19 november 2015
Afstudeerdocent: Erik Hassink

Titelpagina

Is er sprake van een ongelijk speelveld tussen Nederland en haar omringende landen in de melkveehouderij?

Personen die betrokken zijn bij dit rapport:

Opdrachtgevers:

CAH Vilentum
Anita Heijdra

Coaches:

Anita Heijdra
Erik Hassink

Auteur:

Pieter Snoek
Gein Zuid 28
1391 JE Abcoude
Telefoon: 0623550286

Plaats en tijd:

Abcoude, 19 november 2015

Inhoud

Samenvatting	4
Executive summary	6
1 Inleiding.....	8
1.1 Aanleiding en relevantie	8
1.2 Probleemstelling.....	9
1.2.1 De hoofdvraag:.....	10
1.2.2 De deelvragen:.....	10
1.2.3 Hypothese:.....	10
1.3 Doelstelling	11
2 Centrale begrippen.....	12
2.1 Wat is de definitie van een ongelijk speelveld?.....	12
2.2 Afbakening sector	13
2.3 Afbakening vergelijkingslanden	14
3 Het melkveebeleid in Nederland en haar omringende landen.....	15
3.1 Dierenwelzijnsbeleid.....	16
3.1.1 Regelgeving	17
3.1.2 Dierenarts	17
3.1.3 Vervoerregels.....	18
3.2 Energie.....	19
3.3 Overheidstoezicht	21
3.3.1 Antibiotica registratie	21
3.3.2 Controle voedselveiligheid.....	22
3.4 Milieubeleid	24
3.4.1 Mineralen	24
3.4.2 Ammoniak	26
3.4.3 Nieuwe wet en regelgeving	27
3.4.4 Natura 2000	29
3.5 Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB)	31
3.5.1 GLB bedrijfstoelage	31
3.6 Contributies en heffingen.....	32
3.6.1 I&R.....	32
3.6.2 Derogatie	33
3.6.3 Destructie.....	34
3.7 Grondprijzen.....	34
4 Kostenoverzicht referentielanden, ontstaan door verschillen in wet- en regelgeving.....	36

4.1	Verschil jaarlijkse kosten tussen Nederland en haar referentielanden	36
4.2	Verschil kosten uitbreiding en nieuwbouw tussen Nederland en referentielanden	37
5	Gevolgen voor Europees melkveebeleid na mogelijke invoering TTIP	38
5.1	Wat is het TTIP?	38
5.2	Bedreigen TTIP onderhandelingen Europese regels?	38
5.3	Vrijhandelsverdrag TTIP bedreigt consumentenbescherming	39
6	Discussie	40
7	Conclusie	42
8	Aanbevelingen	43
	Bibliografie	44
	Bijlages	49
	Bijlage 1 Voorwaarde runderen vervoeren	49
	Bijlage 2 Dieselprijzen	50
	Bijlage 3 NVWA tarieven	51
	Bijlage 4 Vergelijking exportkeuring	53
	Bijlage 5 Kosten erkenning verzamelplaats	54
	Bijlage 6 Tabel mestregels referentielanden	55
	Bijlage 7 Mesttoediening	56
	Bijlage 8 Natura 2000 gebieden	57
	Bijlage 9 Derogatie	58
	Bijlage 10 Tarieven Rendac	59
	Bijlage 11 Tarievenlijst destructie Verenigd Koninkrijk	60
	Bijlage 12 Email contact	61
	Bijlage 13: Het gemiddelde Nederlands melkveebedrijf	62
	Bijlage 14: Totstandkoming kosten door wet- en regelgeving	65
	Bijlage 15 Nieuwbouw en uitbreiding	70
	Bijlage 16 Gesprek verslag Helma Lodders(vooronderzoek Karlijn Neve, 2014)	76

Samenvatting

Dit afstudeerwerkstuk is geschreven in het kader van het afstuderen voor de HBO- opleiding 'Agrarisch ondernemerschap'. De hoofdvraag van dit afstudeerwerkstuk is: "Is er sprake van een ongelijk speelveld tussen Nederland en haar omringende landen in de melkveehouderij?" Hierbij ligt de nadruk op wet- en regelgeving waarvan verwacht wordt dat deze de kostprijs van Nederlandse melk verhoogt ten opzichte van de kostprijs in de ons omringende landen.

Om deze vraag te beantwoorden is eerst het Nederlandse melkveebeleid onderzocht. Na deze analyse kwamen de volgende onderwerpen naar voren, welke een rol zouden kunnen spelen bij dit onderzoek: dierenwelzijn, energie, overheidstoezicht, milieu- beleid, GLB, contributies en heffingen en grondprijzen. Deze onderwerpen zijn gekozen omdat ze een goed beeld geven van het beleid.

Het Nederlandse melkveebeleid is vergeleken met het melkveebeleid in de ons omringende landen, dit zijn: België, Duitsland, Frankrijk en Engeland. Er is gekozen voor een vergelijking met deze landen, omdat met deze landen de meeste melkhandel gedreven wordt en de concurrentiepositie door de kostprijs van wet- en regelgeving per land wordt beïnvloed.

Na de vergelijking kwamen de volgende verschillen in beeld:

Dierenwelzijnsbeleid: het Nederlandse dierenwelzijnsbeleid is strenger en wordt strenger gehandhaafd. Het betreft Europese regels en aanvullend het Nederlandse ingrepenbesluit. Onthoornen zonder verdoving is in Nederland bijvoorbeeld niet toegestaan zonder tussenkomst van een dierenarts, dit werkt kostprijsverhogend. Ook voor het vervoeren van runderen gelden in Nederland strengere eisen dan in de referentie landen.

Energie: de kosten van energie liggen in Nederland veel hoger. Onder andere door de hoge accijnzen op diesel. In de referentie landen mag in de agrarische sector nog zogenaamde rode diesel gebruikt worden of hebben de ondernemers vrijstellingen op landbouwdiesel waardoor per liter minder betaald wordt. Omdat dit in Nederland niet geldt, werkt dit kostprijsverhogend.

Overheidstoezicht: in Nederland is het overheidstoezicht strenger dan in de referentie landen. Nederlandse ondernemers zijn verplicht alle ingekochte antibiotica te registreren. Ook moeten zij een bedrijfsbehandelplan(bbp) en bedrijfsgezondheidsplan(bgp) opstellen. Duitse melkveehouders zijn verplicht elke drie maanden melding van het antibiotica gebruik te doen, hier zijn geen kosten aan verbonden. In de andere referentie landen is antibiotica registratie niet verplicht, ook hoeft er geen bbp of bgp opgesteld te worden, zodat hiervoor geen kosten worden gemaakt. De kosten van controle door de Nederlandse voedsel- en waren autoriteit (NVWA) liggen in Nederland ook hoger omdat Nederland het enige land binnen de EU is waar de autoriteit kostendekkend werkt. Door de strenge handhaving worden ook vaker boetes opgelegd. Deze kosten worden allemaal toegerekend aan de Nederlandse (melk)veehouders.

Milieubeleid: het milieubeleid is in Nederland veel strenger dan in de referentie landen, België komt wel dicht in de buurt maar hier hoeven bijvoorbeeld nog geen emissie arme vloeren bij nieuwbouw geplaatst te worden. Dit heeft te maken met de intensiteit van de Nederlandse en Belgische melkveehouderij. Veehouders in Nederland, België en Duitsland zijn verplicht om mest emissiearm aan te wenden, wat kostprijsverhogend werkt. Ook de uitrij periodes van mest in Nederland zijn korter dan in de referentie landen waardoor meer mestopslag nodig is. Dit betekent dat er een grotere mestopslagcapaciteit nodig is, waardoor bouwkosten hoger liggen. Nederlandse en Belgische melkveehouders zijn ook verplicht mest

af te voeren of te verwerken wanneer er een overschot is, in de referentie landen is mestafvoer kosteloos en is mestverwerking niet verplicht. De laatste verplichting die recent in Nederland is doorgevoerd is grondgebondenheid. Melkveehouders met een mestoverschot zijn verplicht grond aan te kopen om de extra mest te kunnen plaatsen of gedeeltelijk te verwerken. Met een grote kostprijsverhoging als gevolg omdat grond duur is, wat ook grondprijsverhogend werkt. Een maatregel die waarschijnlijk ook ingevoerd zal worden, is het stelsel van de fosfaatrechten. Dit zal ook kostprijsverhogend werken, daarom zijn deze ook meegenomen in de berekeningen. De laatste grootste belemmering voor Nederlandse melkveehouder is Natura 2000. Door de belemmeringen die veehouders in de buurt van Natura 2000 gebieden opgelegd krijgen, moeten deze een lang traject doorlopen wanneer zij willen uitbreiden. Overheden in de referentielanden gaan hier soepeler mee om. Bovendien heeft Nederland er direct vanaf de invoering van de Europese natuurwetgeving voor gekozen het maximale aantal kwetsbare gebieden aan te wijzen en de beperkende maatregelen op te leggen. Referentielanden hebben dit stapsgewijs gedaan. Melkveehouders in de referentielanden hebben hierdoor minder hoge kosten bij een vergunningsaanvraag.

GLB: Het gemeenschappelijk landbouw beleid pakt voor Nederlandse melkveehouders positief uit. Door de hoge bedrijfstoelagen kunnen de hogere kosten door wet- en regelgeving gedeeltelijk gecompenseerd worden. Ten opzichte van de referentie landen behaalt Nederland hier een voordeel. Dit zal in toekomst echter anders worden omdat het systeem van GLB gelden sterk versoberd wordt. De subsidies zullen per land gelijkmatiger verdeeld worden.

Contributies en heffingen: de belangrijkste contributies en heffingen die in Nederland worden geheven zijn I&R, derogatie en destructie. In Frankrijk zijn de kosten van identificatie en registratie van dieren het hoogst, Nederland volgt daarna. De kosten van de andere referentie liggen lager door lagere tarieven. In Engeland worden helemaal geen kosten voor dierregistratie geheven. Derogatie is alleen in Nederland en België van toepassing. In België worden echter geen kosten gerekend. In de andere referentie landen wordt geen derogatie toegepast, de intensiviteit per ha ligt zoveel lager dat het niet nodig wordt geacht. De kosten van destructie zijn in Nederland, België en Duitsland gelijk. Rendac heeft een monopoly positie en kan daardoor zelf de tarieven bepalen. In de anderen referentie landen zijn er meerdere bedrijven die kadavers ophalen, melkveehouders kunnen zelf bepalen door wie ze hun kadavers laten ophalen, meestal is dit degene met de laagste prijs.

Grondprijzen: De grondprijzen in Nederland zijn erg hoog ten opzichte van de referentie landen. Dit heeft te maken met grondschaarste en de hoge intensiviteit. Ook de bedrijfstoelagen en grondgebondenheid zorgen voor grote prijsverhogingen. De hoge grondprijs werkt kostprijsverhogend.

Op de hoofdvraag 'Is er sprake van een ongelijk speelveld tussen Nederland en haar omringende landen in de melkveehouderij?' is het antwoord: Ja.

Uit de vergelijking tussen Nederland en de referentie landen blijkt dat er een ongelijk speelveld is op de onderzochte onderwerpen. De kosten door wet- en regelgeving liggen in Nederland veel hoger dan in de referentie landen. Dit heeft te maken met de progressieve overheid en het vooroplopen op de Europese regels. Ook de intensiviteit van de melkveehouderij heeft hierbij een grote rol. Het milieubeleid is de grootste veroorzaker van het ongelijke speelveld, dit wordt echter als noodzakelijk gezien.

Executive summary

In the course of my graduation for my education 'Agrarian Entrepreneurship' this thesis has been written. The main research question of this thesis is: "To what extent is there an unequal playing field between the Netherlands and its neighbouring countries in the dairy farming sector?" The emphasis lay on the legislation and regulations of which it was expected that it would raise the costs of Dutch dairy farmers, relative to those of entrepreneurs in neighbouring countries.

In order to provide an answer to this question, the Dutch dairy sector has primarily been examined. After this analysis the following issues were identified: animal welfare, energy costs, governmental oversight, environmental policies, the Common Agricultural Policy, contributions, taxes, and land prices. These subjects have been chosen because they provide a complete depiction of current policies.

Public policies designated to the Dutch dairy farming sector will be compared with similar public policies in neighbouring countries. These include: Belgium, Germany, France and the UK. There has been chosen to make a comparison among these countries, because most trade is conducted with these countries, and their competitive positions are -due to the associated costs of legislation and regulations in every country- closely connected with each other.

After the comparison, the following differences became apparent:

Animal welfare policies: the Dutch animal welfare policies are more strict as a consequence of more effective enforcement of European rules and the intervention resolution. For example, dehorning without anesthetics is not permitted through which the veterinarian needs to be hired that increases the cost price.

Energy (diesel): The energy costs in the Netherlands are relatively much higher due to high excise duties that apply to diesel costs. In the reference countries red diesel is still being used or the entrepreneurs have received agricultural exemptions on diesel. This also increases costs for Dutch dairy farmers.

Governmental oversight: in the Netherlands, governmental oversight is stricter than in the reference countries. Dutch entrepreneurs are required to register antibiotics. They are also required to design a 'farm treatment plan' (BBP) and 'business health plan' (bhp). German dairy farmers are obliged to report quarterly on their use of antibiotics, but there are no charges on these proceedings. In the other reference countries, antibiotics registration is not required, neither a BBP nor a BHP is required, which entails no costs. The cost of monitoring by the Dutch "Food and Goods authority" are also higher because this institution is working with a different system with respect to the reference countries. These costs are allocated to the Dutch dairy farmers through controls or penalties.

Environmental policy:

Dutch environmental policy is the strictest in relation to the reference countries. Belgium has almost the same strictness in regulations, but there are no requirements for low emission floors in the construction of new stables. This has to do with the intensity of the Dutch and Belgian dairy farming sector. The Netherlands, Belgium and Germany are obliged to use low-emission manure, and these operations are more costly compared to those of the reference countries. Also the fertilization period of manure in the Netherlands, are shorter relative to the reference countries, which requires more manure storage and a higher manure storage

capacity is needed, which raises construction costs. Dutch and Belgian dairy farmers are also required to dispose manure or process it in case of a surplus. In the reference countries manure disposal is free of charge, and manure processing is not mandatory.

The last obligation that has been implemented in the Netherlands, is 'landbased farming'. Dairy farmers who are coping with a manure surplus are required to buy land if they want to expand, in order to disperse or partially process their manure surplus. These cost increases are further amplified with higher land prices, given that land is expensive and the demand for land is increased. A cost-increasing measure which will probably be introduced as well, are the phosphate rights, that will increase in costs, so these also included in the calculations. The last major obstacle to Dutch dairy farmers is Natura 2000. Natura 2000 requires farmers to go through a long process in case of expansion. Whereas farmers in the reference countries that are situated near the Natura 2000 area -which just as much increase total emissions in the area- have no problems with obtaining a license and do not experience higher costs through the application.

Common Agricultural Policy: The CAP works out well for Dutch dairy farmers. The increased costs by laws and regulations can be reasonably compensated, due to high farm payments and subsidies. Relative of the reference countries, the Dutch dairy farmers have gained an advantage, but this will likely change in the future, because the total subsidies disbursed will be lower and these grants will be paid per hectare. The grants will be distributed more equally among the European countries.

Contributions and charges: the main contributions and charges in the Netherlands that are levied are I & R, derogation and destruction. In France, the costs of identification and registration of animals are the highest, followed by the Netherlands. The cost of the other reference countries are lower due to lower rates. In England, no charges are levied for animal registration. Derogation costs only apply in the Netherlands and Belgium, but costs are not included in Belgium. In the other reference countries no derogation costs are levied, as the intensity per hectare is much lower through which it is considered unnecessary. The costs of destruction in the Netherlands, Belgium and Germany are equal. Rendac possesses a monopoly position and can therefore determine the tariffs. In the other reference countries there are several companies who collect animal carcasses. Farmers can decide which company they let them collect their animal carcasses, which is usually the one with the lowest price.

Land prices: The prices of land in the Netherlands are very high compared to the reference countries. This has to do with land scarcity and the high intensity. Farm payments and 'landbased farming' result in large price increases. The high land prices increase costs.

To provide an answer to the main research question: "To what extent is there an unequal playing field between the Netherlands and its neighbouring countries in the dairy farming sector?"

Yes, the comparison between the Netherlands and the reference countries shows that there exists an unequal playing field regarding the examined issues. The costs in the Netherlands are much higher than in the reference countries, due to laws and regulations. This has to do with the many laws- and rules implemented by the Dutch government. Also, the intensity of the dairy farming sector plays a large role. Although environmental policies form the major cause of this unequal playing field, they are regarded to be necessary.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en relevantie

Dit afstudeerwerkstuk gaat over het ongelijke speelveld tussen de Nederlandse melkveehouders en hun EU-collega's. (Bangma, 2014). Mijn nieuwsgierigheid naar dit onderwerp is voortgekomen uit een stage. Overmatige regelgeving leidt tot oneerlijke concurrentie als dit uitsluitend wordt opgelegd aan melkveehouders in een aparte lidstaat van de Europese Unie waar vrij verkeer van handel en goederen gemeengoed is. Ook hoge administratieve lasten leiden tot hoge kosten waardoor marktwerking en concurrentievermogen worden verstoord op de internationale markt.

Nederland staat bekend als het land met veel wetten en regels, vaak bovenop de Europese norm. Deze wetten en regels zorgen ervoor dat de Nederlandse kostprijs in de melkvee sector hoger ligt dan in de ons omringende landen. Hierdoor ontstaat er een ongelijk speelveld. Dit ongelijke speelveld zorgt ervoor dat Nederlandse veehouders moeilijk kunnen concurreren. De productiekosten in andere landen liggen lager waardoor wij onszelf letterlijk uit de markt prijzen. Ondanks dat Nederlandse producten wel bekend staan als hoogwaardige kwaliteitsproducten.

De verschillende doelgroepen van dit afstudeerwerkstuk zijn beleidsmakers, veehouders en belangenorganisaties. Voor deze doelgroepen is gekozen omdat het voor deze partijen van belang is dat er een duidelijk beeld is van de gevolgen van het ongelijke speelveld in de Nederlandse agrarische sector.

Voor deze doelgroepen is het belangrijk dat de feitelijke verschillen inzichtelijk worden gemaakt die het gevolg zijn van het ongelijke speelveld en die leiden tot de verhoogde Nederlandse kostprijs. Met deze feiten kunnen veehouders zich sterk maken voor het afdwingen van veranderingen.

In dit afstudeerwerkstuk wordt gebruik gemaakt van verschillende onderzoeksmethodes. Er wordt voornamelijk literatuurstudie gedaan. Er is gekozen voor deze onderzoeksmethode omdat er veel literatuur beschikbaar is. Wanneer er gebrek aan informatie is, kunnen deskundigen benaderd worden die meer over bepaalde onderwerpen kunnen vertellen.

1.2 Probleemstelling

De melkveesector in Nederland wordt belemmerd door overmatige wet- en regelgeving (Schotman, 2015). Dit leidt tot een oneerlijke concurrentiepositie voor agrarische bedrijven door enkele verhogingen van de kostprijs van het primaire product.

Enkele voorbeelden van regelgeving waarin Nederland scheef loopt ten opzichte van de Europese standaard zijn het strengere mestbeleid (Aarts, 2012), de fors hogere welzijnseisen, de mate van natuurbescherming, de verplichte vergunningen en heffingen, het afschaffen van rode diesel (Novum, 2015) en de hoge kosten van controlerende organisaties als de Nederlandse voedsel- en warenautoriteit.

Over het onderwerp van dit afstudeerwerkstuk is veel losse informatie te vinden. Een feitelijke vergelijking tussen Nederland en haar omringende landen is echter nog niet beschikbaar. De voor- en nadelen van alle regels en de bijbehorende kosten zijn nog nooit in een integraal onderzoek in beeld gebracht.

Er is in grote mate literatuur beschikbaar over de wet- en regelgeving. Er zijn gegevens beschikbaar van de kosten van bijvoorbeeld NVWA, het Milieubeleid, de natuurbeschermingswet, contributies en heffingen en grondprijzen. Het is van belang dat de belangrijkste afwijkende kosten in beeld worden gebracht zodat kan worden aangetoond dat er een ongelijk speelveld aanwezig is. Het vermoeden bestaat, dat Nederlandse veehouders binnen de EU de hoogste kosten hebben. Het is van belang dat hier iets aan gedaan wordt zodat een eerlijke concurrentiepositie ontstaat.

In dit afstudeerwerkstuk komen de belangrijkste oorzaken naar voren die zorgen voor de oneerlijke concurrentiepositie. Het is de bedoeling dat veehouders zich sterk kunnen maken met dit rapport en kunnen aantonen dat zij achtergesteld worden door hun eigen overheid.

De Nederlandse overheid is erg progressief en loopt graag voorop. De Nederlandse regering meldt zich regelmatig bij de Europese Unie. Zij vindt dat bepaalde extra regelgeving in heel Europa doorgevoerd moet worden. Over het algemeen wordt deze eis afgeslagen omdat er in de overige landen van de EU geen draagvlak voor is. (ToekomstGLB, 2011). Het is dan ook van belang dat de Nederlandse overheid inziet wat de gevolgen van haar beleid zijn voor de concurrentiepositie van de Nederlandse agrarische sector. Er moet ingezien worden dat alle regels die doorgevoerd worden niet uitsluitend een positieve werking hebben op het voortbestaan van de Nederlandse agrarische sector.

1.2.1 De hoofdvraag:

Welke wet- en regelgeving in de melkveesector zorgen in 2015 voor kostprijsverschillen tussen Nederland en haar omringende landen (Duitsland, België, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk).

1.2.2 De deelvragen:

- Welke kosten voor de Nederlandse melkveehouder nemen deze wetten en regels met zich mee in Nederland in 2015?
- Wat is het verschil in de wet- en regelgeving betreffende het melkveebeleid tussen Nederland en de omringende landen in 2015?
- Wat zijn de verschillen in kosten van Nederland met de omringende landen in wet- en regelgeving betreffende melkveebeleid in Nederland in 2015?
- Wat gaat er binnen 5 jaar in het Europees melkveebeleid veranderen als het TTIP wordt doorgevoerd?

1.2.3 Hypothese:

Ik verwacht met dit afstudeerwerkstuk een opvallend verschil in kostprijs tussen Nederland en haar omringende landen vast te leggen wat veroorzaakt wordt door wet- en regelgeving.

Dit verschil in kostprijs zorgt voor een minder sterke positie op de afzetmarkt, producten met een lagere kostprijs worden eerder ingekocht. Dit wordt echter gecompenseerd door de goede naam van de Nederlandse zuivelproducten. Zuivelfabrieken proberen hun eigen melkveehouders te prikkelen om veranderingen door te voeren op hun bedrijf. Dit doen zij op het gebied van diergezondheid en –welzijn, biodiversiteit, milieu en klimaat en energie. Veehouders die hiervoor punten scoren kunnen op deze manier gericht worden beloond.

Ook de Nederlandse overheid stelt hoge eisen aan melkveehouders. Zij moeten voldoen aan bepaalde welzijnseisen en worden beperkt in melk- en mestproductie. Nederland is een erg intensief zuivelland, staan zelf 2de op de lijst van meest exporterende landen. Voor de overheid een reden om in te grijpen en beperkingen op te leggen. Voor de Nederlandse melkveehouders betekent dit meer wetten en regels en een verhoging van de kostprijs.

Een groot aantal melkveehouders is, mede om deze reden, naar het buitenland vertrokken om daar een agrarisch bedrijf te kunnen runnen zonder beperkende wetten en regels (Karel, 2015). Landen waar veel boeren naar emigreren zijn bijvoorbeeld: Polen, Canada, Denemarken en Frankrijk. In het buitenland is de regelgeving voor melkveebedrijven veel soepeler dan in Nederland. Een aantal voorbeelden: In Canada kun je veel sneller en goedkoper een nieuwe stal bouwen, zonder eerst een heel lang en kostbaar bureaucratisch circuit te moeten doorlopen. In Denemarken en Frankrijk is het mestbeleid minder strikt en de mestboekhouding minder tijdrovend. In Polen is de grond veel goedkoper en is het loon van arbeiders veel lager. Al deze voordelen maken het voor melkveehouders interessanter om een bedrijf in het buitenland te beginnen. De kostprijs ligt daar veel lager en er is veel meer ruimte om te ondernemen.

1.3 Doelstelling

De doelstelling van dit afstudeerwerkstuk is het inzichtelijk maken van het mogelijk ongelijke speelveld dat door wet- en regelgeving tot stand komt en de negatieve gevolgen daarvan voor de concurrentiepositie van de Nederlandse melkveesector. In dit afstudeerwerkstuk zal dit worden beschreven en zal met een analyse inzichtelijk worden gemaakt wat de verschillen zijn.

Met dit rapport kan worden aangetoond dat er ongelijk speelveld is en wat dit de Nederlandse agrarische sector kost. Daar moet iets aan veranderd worden als de overheid de agrarische sector gezond wil houden.

Het onderwerp 'het ongelijke speelveld tussen Nederlandse veehouders en hun collega-veehouders' is om de volgende 3 redenen gekozen:

1. Het lijkt mij een zeer interessant onderwerp waar veel van geleerd kan worden.
2. Het in beeld brengen van het ongelijke speelveld is zeer belangrijk omdat daarmee aangetoond kan worden dat wetten en regels niet altijd positief uitwerken.
3. De actualiteit van dit onderwerp, onder ander door de mogelijke invoering van TTIP.

2 Centrale begrippen

In dit hoofdstuk wordt uitgelegd wat de definitie van een ongelijk speelveld is. Dit is belangrijk omdat degenen die dit afstudeerwerkstuk lezen dan weten wat een ongelijk speelveld in het rapport betekent.

2.1 Wat is de definitie van een ongelijk speelveld?

Het is van belang dat de definitie van een ongelijk speelveld duidelijk is om een goed onderzoek te kunnen doen. De definitie van een ongelijk speelveld wordt hieronder beschreven (Appelman, 2003).

Definitie 1:

Er is volgens deze definitie sprake van een ongelijk speelveld gebaseerd op ongelijke regels, als bedrijven die op dezelfde markt opereren, met ongelijke regels te maken hebben. Daarbij geldt dat deze regels op eenzelfde manier worden toegepast. Kern is dat er geen discriminatie tussen de bedrijven plaatsvindt. De verwachting is er dat er sprake is van een ongelijk speelveld tussen Nederland en haar omringende landen.

Definitie 2:

Er is een ongelijk speelveld gebaseerd op ongelijke uitkomsten indien bedrijven als concurrenten op eenzelfde markt opereren en een ongelijke winst ontvangen. Bedrijven die op dezelfde markt concurreren, mogen volgens deze definitie een ongelijke winst ontvangen. Volgens deze definitie kan er discriminatie plaatsvinden tussen bedrijven die op dezelfde markt concurreren. Er kan worden geconcludeerd dat bijvoorbeeld de overheidsregels niet gelijk zijn voor ieder bedrijf omdat ieder bedrijf andere winstverwachtingen heeft.

In de context van dit onderzoek wordt de eerste definitie van een ongelijk speelveld aangehouden.

Het begrip 'ongelijk speelveld' lijkt vanzelfsprekend, maar kan in concrete situaties als complex worden ervaren. Bij sommige steunmaatregelen is het duidelijk dat het speelveld ongelijk wordt gemaakt, Maar bij andere maatregelen is de beoordeling ingewikkeld.

2.2 Afbakening sector

Dit onderwerp is zeer breed, daarom is een goede afbakening gewenst. Er zal worden gekeken naar de belangrijkste oorzaken van het ongelijke speelveld in de veehouderij. Hiermee kan de rode draad in de agrarische primaire sector bepaald worden en worden getoetst waar de grootste belemmeringen liggen. Door middel van een vooronderzoek kan bepaald worden wat deze belemmeringen zijn.

Er wordt in beeld gebracht welke kosten de extra wetten en regels met zich mee brengen en hoeverre zij de kostprijs verhogen. Er is gekozen om de grootste belemmeringen in beeld te brengen. Het verschil tussen Nederland en haar omringende landen is zo groot dat er bewust voor gekozen is de grootste belemmeringen te analyseren met de omringende landen omdat het afstudeerwerkstuk anders te divers zou worden.

Het beleid wat bestudeerd zal worden, bestaat uit de volgende onderwerpen:

- Dierenwelzijn
- Energie
- Overheidstoezicht
- Milieubeleid
- GLB
- Contributies en heffingen
- Grondprijzen

Deze onderwerpen zijn gekozen omdat deze een goed beeld geven van het beleid per land. Mogelijke voordelen van deze wet- en regelgeving worden achterwege gelaten voor afbakening van dit afstudeerwerkstuk. De fiscale wet- en regelgeving wordt niet meegenomen in dit onderzoek.

Om een goede vergelijking te maken wordt een gemiddeld bedrijf geanalyseerd. Van dit bedrijf wordt de regelgeving bekeken en beschreven hoe deze kostenverhogend werkt. Dit wordt ook gedaan met een bedrijf van dezelfde omvang in 4 omringende landen. Gekozen is voor de landen waar vanuit Nederland de meeste handel mee wordt gedaan, te weten België, Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk (Verhoog, 2014). Er is bij de vergelijking geen rekening gehouden met de opbrengstprijzen en bedrijfstechische kosten die per land verschillend zijn. Er is alleen gekeken naar het verschil in kosten in het melkveebeleid wat door wet- en regelgeving is ontstaan

Er zal een vergelijking worden gemaakt tussen de kosten per onderwerp en inzichtelijk worden gemaakt wat de verschillen zijn en of er geconstateerd kan worden dat er een ongelijk speelveld is door een groot kostprijsverschil dat te relateren is aan het verschil in regelgeving.

Er wordt nadrukkelijk gekozen om een gemiddeld bedrijf te gebruiken om een goede vergelijking te kunnen maken. Door een goede vergelijking kan een duidelijk overzicht gemaakt worden van de verschillen tussen Nederland en haar omringende landen.

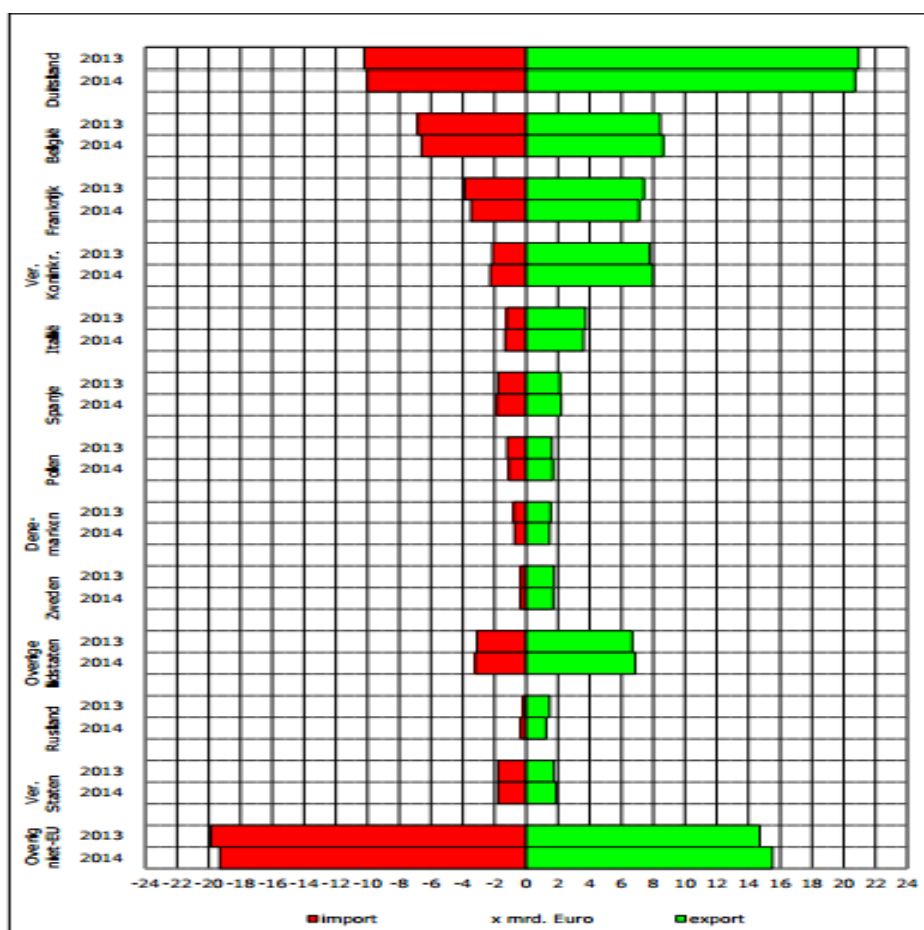
De keuze om alleen de melkveehouderij te analyseren en niet de andere sectoren, is gemaakt om gericht te werken. Mijn interesses liggen ook bij de melkveehouderij. Deze sector is breed georiënteerd, wat al complex genoeg is om er diep op in te gaan en duidelijk de verschillen in beeld te brengen. Een analyse met daarbij ook nog andere sectoren zal de haalbaarheid en diepgang van mijn onderzoek in gevaar kunnen brengen.

2.3 Afbakening vergelijkingslanden

Voor het onderzoek is er gekozen om een vergelijking te maken met de vier omringende landen waar de meeste handel mee wordt gedaan, te weten België, Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk. (Verhoog, 2014). Deze landen zorgen voor 60% van de totale export van Nederland naar het buitenland. Dit is 4,6 miljard van de totale exportwaarde. Duitsland is de grootste zuivelafnemer. Daarna komen België, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk (CBS, 2014).

Er worden niet meer landen vergeleken omdat deze het onderzoek vergroten zonder dat het meer resultaat oplevert.

Figuur 1: De belangrijkste partnerlanden in de Nederlandse agrarische handel Bron: CBS, bewerking LEI, 2014 raming

3 Het melkveebeleid in Nederland en haar omringende landen

In dit hoofdstuk wordt het melkveebeleid beschreven. Hierin wordt beschreven wat het beleid inhoudt, hoe dit is ontstaan en waarom het beleid zo is opgesteld. Daarnaast worden de algemene kosten in beeld gebracht.

Het beleid dat binnen dit kader onderzocht is bestaat uit de volgende punten:

- Dierenwelzijn
- Energie
- Overheidstoezicht
- Milieubeleid
- GLB
- Contributies en heffingen
- Grondprijzen

Alle melkveehouders hebben te maken met deze punten, punten die zorgen voor duurzame producten. Producten die worden geproduceerd onder de beste omstandigheden en waarbij voedselveiligheid wordt gegarandeerd. Dit beleid zorgt ook voor zekerheid van afzet op de Europese markt. Vooral Nederland loopt hiermee voorop, Nederland onderscheidt zich met haar producten. De laatste jaren zijn er echter veel veranderingen opgetreden die de Nederlandse kostprijs aanzienlijk verhogen. Terwijl de subsidies in Nederland lager zullen worden omdat het Europees beleid daarop gericht is en de Eu commissie totaal minder wil gaan uitkeren. Ook zullen de subsidies gerichter worden uitgekeerd.

“Het budget voor het gezamenlijk landbouwbeleid voor de periode 2014-2020 bedraagt 373 miljard euro; ruim 47 miljard minder dan in de periode 2007-2013. Het systeem van directe inkomenssteun vormt ook in die periode de kern van het beleid. Daar bovenop komt een bedrag van 15 miljard euro voor de Europese landbouwsector wat losstaat van het gemeenschappelijk landbouwbeleid.” (Europees Parlement, 2015)

3.1 Dierenwelzijnsbeleid

Dierenwelzijn is een complex begrip dat gaat om de kwaliteit van leven van het dier. Het dierenwelzijnsbeleid is over het algemeen gericht op de aspecten die als belangrijk worden gezien, zoals: voeding, huisvesting, verzorging, transport, gezondheid, mogelijkheden voor natuurlijk gedrag en het verminderen van fysieke ingrepen. De basis van het dierenwelzijnsbeleid worden op bepaald op EU- niveau door middel van richtlijnen en verordeningen. Deze richtlijnen komen tot stand aan de hand van de vijf vrijheden van Brambell (Leenstra, 2009). De vijf vrijheden luiden als volgt, dieren zijn vrij:

1. Van dorst, honger en onjuiste voeding;
2. Van fysiek en fysiologisch ongerief;
3. Van pijn, verwondingen en ziektes;
4. Van angst en chronische stress;
5. Om hun natuurlijke (soorteigen) gedrag te vertonen.

In bepaalde landen is er maatschappelijke en/of politieke druk om verder te gaan dan de regels die door de EU worden voorgeschreven.

Over de aspecten van dierenwelzijn bestaat nog altijd geen specifieke Europese regelgeving, terwijl in Nederland geen gebrek is aan regelgeving omtrent dierenwelzijn. Nederland telt zelfs ontelbare en uiteenlopende nationale wettelijke voorschriften, waardoor de individuele melkveehouder het overzicht kwijt raakt tussen daadwerkelijk opgelegde regels en regels die aanbevolen worden. Momenteel zijn er op het gebied van dierenwelzijn grote verschillen tussen Nederland en de referentie landen. In Nederland worden alle regels specifiek opgelegd en gehandhaafd terwijl in de referentielanden de regelgeving veel minder uitgebreid is en de Europese regels zelfs niet in praktijk worden gebracht omdat er een gebrek is aan handhaving (Dijksma, 2014).

3.1.1 Regelgeving

Ingrepen

In Nederland zijn ingrepen die de integriteit van een dier aantasten verboden. Dit is vastgelegd in de wet voor dieren wat onderdeel is van de gezondheids- en welzijnswet van dieren. Een voorbeeld hiervan is het brandmerken van runderen. Ook het onthoornen van kalveren kan niet zonder tussenkomst van de dierenarts uitgevoerd worden omdat de dieren verdoofd moeten worden en een veehouder niet over deze middelen mag beschikken. Hierdoor ontstaan extra kosten van ongeveer € 14 per kalf (DAP, Onthoornen kalveren, 2015). Kosten die in de referentie landen lager liggen omdat een veehouder deze handeling zonder verdoving of met pasta zelf mag uitvoeren.

Huisvesting

De Nederlandse melkveehuisvesting is een voorloper ten opzichte van het buitenland. De meeste stallen zijn ruim opgezet met veel lucht, licht en ruimte. De Nederlandse overheid ambieert een integraal duurzame veehouderij in 2023, hiervoor zijn jaarlijks hoger wordende doelen gesteld. Voor 2015 wilde de overheid al voor 10% duurzame stallen hebben, dit doel werd niet behaald want maar 6% van de stallen was duurzaam. Een Maatlat Duurzame Veehouderij (MDV)-stal is een veestal met een lagere milieubelasting, met maatregelen voor diergezondheid en dierenwelzijn en draagt daardoor bij aan verduurzaming van de veehouderij. (MDV, 2015)

De overheid heeft in Nederland nog geen wettelijke verplichtingen voor huisvesting opgelegd (emissie arme vloeren vallen onder het milieu beleid). Wel belooft de overheid ondernemers die stallen bouwen met het Milieukeur en voldoen aan de voorwaarden van de investeringsregeling integraal duurzame stallen met fiscale voordelen. In eerste instantie een voordeel maar ook een kostprijs verhogende maatregel want wanneer er geen winst wordt behaald, kan er geen fiscaal voordeel behaald worden. (MDV, 2015)

Handhaving

De mate van handhaving van de dierenwelzijnswetgeving in Europa is van invloed op de naleving ervan door veehouders. De hoofdverantwoordelijkheid voor handhaving ligt bij de lidstaten zelf, zij moeten zorgen voor voldoende goed opgeleide dierenwelzijnsinspecteurs (Paulsen, 2012). Als de voorschriften voor dierenwelzijn niet worden gehandhaafd kan de Europese commissie de landen die de EU- wetgeving niet handhaven voor Europees hof van justitie dagen (Commissie, 2013)

3.1.2 Dierenarts

Vanwege de verplichte registratie op antibioticagebruik zijn Nederlandse veehouders verplicht om een bedrijfsgezondheidsplan en een bedrijfsbehandelplan op te stellen met de dierenarts. De dierenarts brengt kosten in rekening voor de plannen. De periodieke bedrijfscontrole zijn ook extra kosten van ongeveer € 133 per jaar die worden bespaard in het buitenland, periodieke bedrijfscontrole is daar niet verplicht (DAP, Periodieke bedrijfscontrole dierenarts, 2015). In Frankrijk zijn wel plannen om het antibiotica gebruik te verlagen (Vergonjeanne, 2012).

3.1.3 Vervoerregels

Regels voor diertransport zijn vanuit Europa vastgelegd in de transportverordening (EU, 2007). De regels die gelden zijn afhankelijk van de reisafstand en de diersoort. Verder bestaan er bij transport van levende dieren een aantal administratieve verplichtingen en regels. Regels waarin beschreven staat hoe dieren behandeld moeten worden, geschiktheid van de dieren om vervoerd te worden, inrichting van vervoermiddelen en welke reisschema's gehanteerd moeten worden in verband met maximale reistijd en -afstand. In bijlage 1 zijn de voorwaarden te vinden voor het transport van levende runderen, het gaat hier vooral om de wijze van het vervoer van de dieren.

Nederland, het Verenigd Koninkrijk, Duitsland zetten zich in voor een verdere verbetering van dierenwelzijn tijdens transport voor dieren, voornamelijk voor transport over langere afstanden. In 2012 wilde een deel van de Europese lidstaten het diertransport beperken tot maximaal 8 uur, dit naar aanleiding van een voorstel van het Europees Parlement. Voor dit verzoek werd geen meerderheid behaald, waardoor uiteindelijk alleen is bepaald dat transport zo kort mogelijk moet zijn. Er zal wel strakker toezicht plaatsvinden op naleving van de regels.

Voor het transport van runderen hebben bijna alle vervoerders een vergunning nodig, indien het gaat om een economische activiteit, vervoer voor derden. Of een vervoerder een vergunning nodig heeft, hangt af van een het soort transport wat uitgevoerd moet worden. Zo is er voor transporten voor minder dan 65 kilometer geen vergunning nodig, voor transporten korter dan 8 uur is een vergunning type I nodig en voor transporten langer dan 8 uur is vergunning type II nodig (EU, 2007). In bijlage 1 staat weergegeven welke regels er gelden op het transport van levende runderen. Er worden kosten in rekening gebracht voor de vervoersvergunning en de cursus 'Dierwaardig Vervoer'. Deze kosten lopen voor de verschillende landen niet ver uiteen, waardoor de verschillende kosten die doorgerekend worden naar de veehouder niet erg van belang zullen zijn. Een ongelijk speelveld zal door de vervoerregels niet ontstaan, omdat de regels voor diertransport vanuit Europa zijn vastgelegd en de lidstaten hier nauwelijks van afwijken.

Door een combinatie van de verkeerswet en de transportverordening is het in Nederland niet meer mogelijk om volwassen runderen dubbel hoog te vervoeren. In de Nederlandse verkeerswet is opgenomen dat een vrachtwagen niet hoger dan 4 meter mag zijn en in de transportverordening staat dat runderen minimaal 25 centimeter ruimte boven het hoogste dier moeten hebben. De combinatie van deze regels maakt het dubbel hoog vervoeren van volwassen runderen dus onmogelijk. Om discussies tijdens controles te voorkomen heeft Nederland in 2005 wettelijk vastgelegd dat het dubbel hoog vervoeren van runderen naar een slachthuis verboden wordt. Hierdoor kunnen er minder dieren op een transport, wat kostenverhogend werkt (NVWA, 2005).

3.2 Energie

De Europese lidstaten hebben de vrijheid om zelf de hoogte van de accijnstarieven en energiebelastingen te bepalen. Op diesel wordt bijvoorbeeld in alle referentielanden een gereduceerd tarief toegepast voor de landbouw. In Nederland is dit tarief sinds 2013 afgeschaft. In Nederland is alleen op grootverbruik van aardgas een gereduceerd tarief vastgesteld. Aardgas is echter voornamelijk van belang voor de tuinders die hun kassen moeten verwarmen, veehouders hebben hier dus geen voordeel van.

In de onderstaande tabel, tabel 3.2, wordt weergegeven welke landen een gereduceerde energieheffing kennen voor de landbouw (Bangma, 2014).

Tabel 3.2 Gereduceerde energieheffing (Bangma, 2014)

Land	Diesel	LPG	Aardgas	Kolen	Elektriciteit
Nederland	-	-	+	-	-
Frankrijk	+	+	+	-	-
Duitsland	+	-	-	-	-
Verenigd Koninkrijk	+	-	-	-	-
Denemarken	+	+	+	-	+
Polen	-	-	-	+	-

In de tabel is te zien dat Frankrijk ten opzichte van andere Europese landen speciale vrijstellingsregelingen heeft getroffen voor de agrarische sector. Van alle energiebronnen uit de bovenstaande tabel is diesel het meest van belang voor de melkveesector vanwege het gebruik van trekkers en andere landbouwmachines. Op basis van deze informatie wordt diesel verder uitgewerkt in dit hoofdstuk. De gehanteerde dieselprijzen zijn van september 2015.

Sinds 1 januari 2013 bestaat er in Nederland een verbod op het gebruik van rode dieselolie voor de agrarische sector (Belastingdienst, 2012). Dat betekent dat landbouwvoertuigen nu ook op witte dieselolie moeten rijden. Agrarische ondernemers betalen dan ook accijns voor de diesel die zij voor hun landbouwvoertuigen gebruiken. De actuele dieselprijs in Nederland bedraagt, op het moment van dit onderzoek, €1,296 per liter, inclusief btw. De dieselprijs bestaat voor bijna 70% uit belastingen (dieselprijs, 2015). Ondernemers die in de BTW-regeling zitten, kunnen de btw terugkrijgen, er blijft dan nog €1,026 per liter over.

Agrarische ondernemers in België mogen op rode diesel rijden (Colpin, 2014). De huidige prijs van rode diesel in België bedraagt, €0,5886 per liter bij een afname van minder dan 2.000 liter. Bij een afname van meer dan 2.000 liter kost rode gasolie nog €0,5623 per liter inclusief btw. Agrarische ondernemers komen in aanmerking voor teruggave van accijnzen, voor gasolie bedraagt deze € 17,15 per 1.000 liter gasolie extra (Mazout, 2015).

In Duitsland bestaat er geen accijnsvoordeel op diesel, de landbouwvoertuigen rijden hier op witte diesel. De ondernemers krijgen wel een compensatie die gebaseerd is op bedrijfsomvang, deze compensatie geldt niet voor loonwerkers (Vermaas, 2013). Bedrijven in de land- en bosbouw kunnen op verzoek worden vrijgesteld van de energiebelasting op dieselolie. De belastingvermindering geldt per kalenderjaar, de teruggave dieselolie bedraagt € 0,21480 per liter voor landbouw- en bosbouwbedrijven (BMEL, 2015). De prijs van dieselolie bedraagt €1,169 (dieselprijs, 2015). Met de teruggave meegerekend zijn de Duitse boeren €0,9542 kwijt per liter dieselolie inclusief btw.

Franse agrariërs komen in aanmerking voor vrijstelling van de binnenlandse verbruiksbelasting (Douane, 2013). De prijs komt neer op € 0,5589 per liter vanaf een afname van 1500 liter. Als er minder dan 1500 liter wordt afgenomen komt de prijs op

€ 0,5722. Bij minder dan 1000 liter € 0,5754 per liter en bij minder dan 600 liter kost een liter dieselolie € 0,5822 per liter, inclusief btw.

In het Verenigd Koninkrijk wordt nog op rode diesel gereden als het gaat om een agrarische activiteit. Ondernemers betalen € 0,6641 per liter voor rode dieselolie (Boilerjuice, 2015). In tabel 3.2.1 zijn de verschillen van de dieseloliekosten per land weergegeven. De cijfers in deze tabel zijn tot stand gekomen door berekeningen welke te vinden zijn in bijlage 2. De bedragen zijn weergegeven per ha om een duidelijke vergelijking te maken. Peildatum: september 2015.

Tabel 3.2.1 Dieselprijzen

Land	Prijs in euro per liter (incl. btw)	Koster in euro per ha grasland (incl. btw)	Verschil in euro per ha grasland t.o.v. NL (incl. btw)
Nederland	1,30	178,11	-
België	0,59	81,08	-97,03
Duitsland	0,95	130,56	-47,55
Frankrijk	0,58	80,01	-98,10
Verenigd Koninkrijk	0,66	90,70	-87,41

Bron: (dieselprijs, 2015), (Mazout, 2015), (BMEL, 2015) , (Douane, 2013), (Boilerjuice, 2015).

3.3 Overheidstoezicht

De toename van resistente bacteriën heeft voor onrust gezorgd in de maatschappij en de politiek. Vanwege de toenemende zorgen, is er een taskforce antibiotica resistentie opgericht. Daarbij worden controles uitgevoerd. Hoe de controle op antibiotica in zijn werk gaat wordt toegelicht in dit hoofdstuk. Verder wordt er aandacht besteed aan de controle door voedsel- en waren autoriteiten. Na diverse voedselschandalen is ook controle op voedselveiligheid strenger geworden. In Nederland ziet de NVWA toe op voedselveiligheid, in dit hoofdstuk wordt dit toegelicht. De uitkomsten worden vergeleken met de referentie landen. Het is van belang dat het kopje overheidstoezicht wordt meegenomen omdat deze mogelijk de kostprijs verhoogt in Nederland.

3.3.1 Antibiotica registratie

Door antibioticaresistentie overlijden in Europa jaarlijks 25.000 mensen. Om dit te beperken werkte de Europese Commissie in 2011 een twaalfpuntenplan uit (VILT, 2011). Het plan is niet alleen gericht op een correct gebruik van antibiotica bij mens en dier, de preventie van infecties en hun verspreiding, maar ook op onderzoek naar nieuwe producten en alternatieve behandelingen. De EU wil daarbij het toezicht op de menselijke geneeskunde verbeteren. Het twaalfpuntenplan geldt voor alle Europese landen.

Vanaf 3 juni 2013 mogen rundveehouders alleen nog hun dieren afvoeren, als zij voldoen aan de antibioticawetgeving. Deze wetgeving brengt een aantal verplichtingen mee. Er is een registratieplicht, er moet een bedrijfsgezondheidsplan (bgp) en een bedrijfsbehandelplan (bbp) worden opgesteld en er is een controleverplichting ingevoerd (PVE, 2012). De registratieverplichtingen brengen administratieve eisen mee. De rundveehouder moet de veearts machtigen die vervolgens de gegevens van de geleverde of toegediende antibiotica invoert in de centrale database MediRund. Hiervoor brengt de dierenarts jaarlijks ongeveer € 90,00 in rekening. Ook moeten rundveehouders samen met de dierenarts een bgp en bbp opstellen, deze dienen ook toegepast te worden. Voor het opstellen en het aanpassen van het bbp en bgp wordt door een dierenarts jaarlijks gemiddeld € 100 in rekening gebracht. De rundveehouder zelf moet een administratie bijhouden van de toegediende medicijnen. Dit wordt gecontroleerd door Qlip. (kwaliteitsborging in Agrofood).

In België zijn geen verplichtingen wat betreft antibioticaregistratie. Sinds vorig jaar is door het Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten (FAGG) een taks ingevoerd voor antibiotica producten. Per kilogram antimicrobiële substantie bedraagt deze taks € 1,75 (Boerenbond, 2014). De veehouders zullen echter weinig of geen gevolgen ondervinden van deze taks, omdat er slechts enkele grammen antimicrobiële stoffen in een flesje antibiotica zitten.

In Duitsland is sinds kort de geneesmiddelenwet aangepast, waardoor veterinaire autoriteiten in de toekomst strenger gaan controleren op goede handhaving van de bepalingen die er zijn voor antibioticagebruik. Veehouders zijn verplicht om elke drie maanden melding te doen bij de autoriteiten om aan te geven welk antibiotica is toegediend, hoe vaak het antibioticum wordt gebruikt en aan hoeveel dieren dit medicijn is toegediend met daarbij de gebruikte hoeveelheden. Veehouders die boven het gemiddelde zitten moeten met de dierenarts onderzoeken waarom de toediening zo hoog ligt en of de toediening verminderd kan worden (bundesregierung, 2013).

In Frankrijk is drie jaar geleden een project gestart om voor 2017 het antibioticagebruik met 25% te verminderen. De doelstelling van dit project is om alleen antibiotica bij dieren voor te schrijven als dit strikt noodzakelijk is en dat het antibiotica in de juiste hoeveelheden wordt toegediend. Dit is noodzakelijk voor de humane geneeskunde. Door minder antibiotica voor te schrijven kan de effectiviteit verhoogd worden waardoor antibioticabehandeling beter

aanslaat in de humane geneeskunde (Vergonjeanne, 2012). Veehouders in Frankrijk ondervinden hier geen directe financiële gevolgen van.

Engelse veehouders hoeven het gebruik van antibiotica niet te registreren. Er zijn wel enkele beperkingen op het gebruik van producten die fungeren als bèta-antagonisten, hormonen en producten die de productie van schildklierhormonen verminderen. Deze beperkingen komen voort uit randvoorwaarden van het GLB en gelden voor de Europese landen. Deze beperkingen hebben geen directe financiële invloed voor Engelse veehouders omdat dit voor alle omringende landen geldt.

3.3.2 Controle voedselveiligheid

De NVWA ziet in Nederland toe op het dierenwelzijn en de voedselveiligheid. De NVWA heeft allerlei regels opgesteld waar veehouders, transporteurs, exploitanten van verzamelcentra, importeurs en exporteurs zich aan moeten houden. Op deze regels wordt toegezien door middel van toezicht, bij bijvoorbeeld slachthuizen maar ook door controles op diertransporten en melkveebedrijven.

In de omringende landen zijn er vergelijkbare instanties die vrijwel dezelfde verantwoordelijkheden naleven. In tabel 3.3.2 staan de instanties per land weergegeven die actief zijn op het gebied van voedselveiligheid.

Tabel 3.3.2 Voedsel- en warenautoriteiten

Land	Instantie	Afkorting
Nederland	Nederlandse voedsel en waren autoriteit	NVWA
België	Federaal Agentschap voor de veiligheid van de voedselketen	FAVV
Duitsland	Bundesamt für Verbraucherschutz und Lebensmittelsicherheit	BVL
Frankrijk	Agence nationale de sécurité sanitaire de l'alimentation, de l'environnement et du travail	Anses
Verenigd Koninkrijk	Food Standards Agency	FSA

Kosten

De NVWA verricht controles en geeft certificeringen op aanvraag van de ondernemers. De aanvragers van de controle moeten zelf de controlekosten betalen, maar in veel gevallen worden de kosten hiervan doorgerekend aan het bedrijfsleven. Bovendien zijn de controles verplicht. Het uitgangspunt van de NVWA is dat de werkzaamheden kostendekkend zijn, er mag geen winst behaald worden. Kostendekkend is in veel Europese landen anders ingevuld. In Nederland betekent dit dat alle kosten van de dienst worden afgewenteld op de aanvrager, die meestal verplicht is de diensten af te nemen. De NVWA berekent niet alleen de loonkosten van de controleurs, maar ook opleidingskosten en administratieve kosten in hun tarief. Bovendien wordt voor personeel dat door de NVWA wordt ingehuurd om namens de NVWA te controleren een opslag van 100% doorberekend. Omdat dit in de omringende landen niet het geval is, liggen de prijzen voor controles van de voedsel- en warenautoriteit in Nederland een stuk hoger. In bijlage 3 zijn de Nederlandse tarieven te zien.

De tarieven binnen de Europese lidstaten lopen uiteen. In bijvoorbeeld Duitsland worden er verschillende tarieven en kostensystemen gehanteerd. In Frankrijk wordt er weinig gebruik gemaakt van retributies, maar wordt alles uit de algemene middelen betaald. De kosten voor een controle door een dierenarts bedragen in Frankrijk € 41,84 per uur (Ramiro Riera, 2007).

De Belgische voedsel- en waren autoriteit kan op overheidssteun rekenen, waardoor de tarieven voor controles zeer laag zijn. Per uur kost een controle maximaal € 43,09 (Afsca, 2013). Net als in België bestaat er in Engeland ook een vorm van overheidssteun. Hier worden uitgevoerde controles betaald door de aanvrager, maar die kan geld terugkrijgen van de overheid (Roller, 2014).

De NVWA is duurder dan de voedsel-en warenautoriteiten in de vergelijkingslanden. Zo zijn bij de NVWA de personeelskosten twee keer zo hoog als bij de FAVV (België) omdat personeel wordt ingehuurd in plaats van aangenomen. In België is het verplicht dat een dierenarts aanwezig is bij de controle van het vlees, één dierenarts voert alle controles en administratieve handelingen uit. In Nederland worden keuringsassistenten ingezet, die opvallende zaken doorgeven aan de dierenarts die deze vervolgens controleert. Door het extra personeel wat wordt ingezet is de kostprijs van de slachterij veel hoger waardoor er veel meer kosten in rekening worden gebracht bij de melkveehouders. Het gevolg van is dat de opbrengst van slachtvee lager wordt. De Nederlandse slachterijen hebben over het algemeen wel meer capaciteit.

Op Europees niveau zijn minimumvergoedingen vastgesteld voor inspecteurs bij het slachten, het zogenaamde keurloon. Voor een volwassen rund is dit vastgelegd op € 5 per dier. Voor een jong rund moet er € 2 per dier worden betaald. Ook voor de controle bij uitsnijderijen is een bedrag vastgesteld voor de controle, het gaat om € 2, - per ton vlees (Europees Parlement R. E., 2014). In België, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en Duitsland worden ongeveer deze minimum bedragen aangehouden. In Nederland bedraagt het keurloon € 12,83 per koe.

In bijlage 4 is weergegeven wat de kosten zijn van de keuring voor het exporteren van runderen. Het gaat hier om de tarieven van een certificaat voor export en de kosten voor de controleurs van de voedsel- en warenautoriteiten in de betreffende landen. Er wordt uitgegaan van een keuring van een half uur en de uitgifte van één certificaat. In bijlage 5 zijn de kosten van de erkenning van een vee verzamelplaats weergegeven. Hierbij is uitgegaan van 2 controles per jaar. In de bijlage is te zien dat exportkeurings in Nederland meer kosten vergeleken het buitenland. Door de strenge handhaving worden in Nederland ook vaker boetes opgelegd. Deze kosten worden allemaal toegerekend aan de Nederlandse (melk)veehouders, maar zijn niet te kwantificeren.

3.4 Milieubeleid

De grote lijnen van het milieu beleid zijn door Europa vastgelegd in richtlijnen: Bodemrichtlijn, Nitraatrichtlijn, Grondwaterrichtlijn, Kaderrichtlijn Water, Strategie Luchtkwaliteit, IPPC richtlijn, NEC richtlijn en Vogel- en habitatrichtlijn (Heijmans, 2008). De Europese landen hebben dan zelf de plicht om de richtlijnen om te zetten in wetten. Hierbij is ruimte tot nationale invulling, de EU moet wel goedkeuring geven voor de eigen invulling (Aarts, 2012). De eigen invulling door de landen is afhankelijk van de problemen die in dat land spelen. Die hebben bijvoorbeeld te maken met de duur van het groeiseizoen, of de mate van uitspoeling van meststoffen in het grondwater. In bijlage 6 staat een tabel waarin staat weergegeven welke normen en regels op gebied van mestwetgeving door referentielanden worden gehanteerd. De gegevens in deze tabel gaan over drijfmest van melkvee die een goed beeld geven van de verschillen tussen de landen in Europa.

Voor de Nederlandse wetgeving is aangepast sinds het melkquotum dit jaar is afgeschaft. Meerdere wetten en regels zijn de tweede kamer gepasseerd. Dit is veroorzaakt door de overschrijding van het fosfaatplafond in Nederland.

Regelgeving van de laatste jaren:

3.4.1 Mineralen

De nitraatrichtlijn beschrijft dat de nitraatconcentratie in het bovenste grondwater maximaal 50 mg/liter mag bedragen (Commissie, Nitraatrichtlijn, 2010). Vergeleken met andere EU-Landen heeft Nederland een hoog stikstofoverschot per hectare, toch behaalt Nederland een groot deel van haar doelen met de huidige Nitraatrichtlijn (Commissie, richtlijn 91/676/EEG, 2013).

Verschillen tussen de referentielanden op het gebied van mineralen:

- Door de hoge veedichtheid bevindt Nederland zich in een bijzondere positie. Om ervoor te zorgen dat Nederland zich aan de Europese richtlijnen houdt zijn er beperkende maatregelen genomen die in de andere referentie landen niet van toepassing zijn. De gebruiksnormen van mest zijn verlaagd en de uitrijperiodes zijn verkort zodat er minder uitspoeling naar het grondwater kan plaatsvinden.
- Volgens het onderzoek van het vakblad V-Focus hanteert Nederland een andere manier van meten van de nitraatconcentratie in het grondwater dan andere landen binnen de EU. Zo wordt in Nederland op 1 meter diepte gemeten in plaats van 5 meter. De gevolgen van dit verschil zijn moeilijk in kosten uit te drukken. Dit wordt nader onderzocht (V-focus, 2015).
- België probeert uitspoeling van mineralen zo veel mogelijk te voorkomen door afstandsregels tot waterlopen vast te leggen. Zo mag er niet bemest worden binnen 5 meter vanaf de bovenste rand van de waterloop. Als de waterloop gelegen is in het Vlaams Ecologisch netwerk, moet er 10 meter afstand bewaard worden tot de waterloop (VLM, 2015)
- Duitsland heeft al een lange tijd een koppeling van het maximum aantal dieren per hectare grond. De milieuwetgeving is per regio in te vullen en is dus niet in heel Duitsland hetzelfde. Duitsland heeft extra maatregelen boven de nitraatrichtlijn door de maximale overschotten van 60 kg stikstof en 20 kg fosfaat toe te staan.

- Frankrijk heeft geen bijzondere aanvullende maatregelen voor het mineralengebruik, de nitraatrichtlijn wordt dus aangehouden (Bangma, 2014)
- In het verleden ging het Verenigd Koninkrijk soms verder in de normstelling voor het milieu dan EU- regels. De regering probeert dit voorlopig te verminderen en uit een recente evaluatie blijkt dat er inmiddels van voorlopen geen sprake is (BIS, 2011)

3.4.2 Ammoniak

Om de uitstoot van ammoniak te beperken is de NEC-richtlijn in het leven geroepen. Er zijn nationale emissieplafonds vastgesteld voor zwaveloxide, stikstofoxide, niet-methaan vluchtige organische stoffen en ammoniak. Lidstaten bepalen zelf hoe wordt voldaan aan de emissieplafonds.

Doordat heel Nederland in de jaren 90 als kwetsbaar gebied is aangewezen, zijn er sindsdien veel regels op het gebied van mest. Andere landen van Europa hebben gekozen voor een geleidelijke toekenning van kwetsbare gebieden binnen hun landsgrenzen waardoor de beperkingen, die hiervan het gevolg zijn, later zijn opgelegd aan veehouders in en rond deze gebieden. Sinds 1990 is de ammoniakuitstoot in Nederland met 65% gedaald (Bangma, 2014). Er zijn een aantal gebeurtenissen in de landbouw die aan deze vermindering hebben bijgedragen, zoals het verplicht emissiearm uitrijden van mest. De kosten hieraan verbonden zijn te vinden in bijlage 7. Ook de opkomst van emissiearme stallen speelt de laatste jaren een rol.

Nederland voldoet aan de ammoniakdoelstelling, net als de meeste Europese landen.

Verschillen tussen referentielanden op het gebied van ammoniak.

- In Nederland is het emissiearm aanwenden van mest al vele jaren verplicht. Dit is ook in België het geval, in bijlage 7 is te zien dat Nederland en België hogere kosten door emissiearme toediening van mest hebben. Sinds begin 2012 moeten bedrijven minimaal 7 maanden opslagcapaciteit hebben voor dierlijke mest. De uitrijverboden gelden voor de periode 1 augustus tot 1 februari op bouwland, grasland op zand en löss. Voor grasland op klei en veen geldt het uitrijverbod een maand later. Na het telen van mais op zand- en lössgrond moet direct een vanggewas worden geteeld, wat niet voor 1 februari van het volgende jaar vernietigd mag worden. (Bangma, 2014). Nederland heeft vanaf januari 2015 ook als enige land verplichtingen stallen te bouwen met emissiearme vloeren wat ook een kostprijsverhogend effect heeft (zie bijlage 7) (Nieuwe Oogst, 2011).
- De Belgische wet- en regelgeving sluiten sterk aan op die van de Nederlandse regelgeving. Toch zijn er verschillen, ook tussen Vlaanderen en Wallonië, wat betreft de uitrijperiodes en de opslagcapaciteit. De opslagcapaciteit van mest ligt in Vlaanderen tussen de 3 en 9 maanden (afhankelijk van stal of drijfmest). In Wallonië moet de opslagcapaciteit minimaal 6 maanden zijn. Het uitrijverbod ligt in Vlaanderen tussen 1 september en 15 februari, in Wallonië ligt het uitrijverbod tussen 16 september en 31 januari (Aarts, 2012). Drijfmest moet in heel België verplicht worden geïnjecteerd.
- In bepaalde Duitse deelstaten worden strengere eisen gesteld aan de emissie van ammoniak en de extra opslag van mest. Een uitrijverbod van mest geldt tussen 1 november en 31 januari op grasland. Drijfmest en pluimvest moeten meteen worden ingewerkt om ammoniakemissie te beperken. In Duitsland moeten bedrijven voor minimaal 6 maanden mestopslagcapaciteit hebben. (Bangma, 2014)
- In Frankrijk mag er in bepaalde regio's ongeveer het hele jaar mest uitgereden worden. Het verbod geldt van 15 september/ 15 december (afhankelijk van de regio) tot 15 januari. De minimale opslagcapaciteit bedraagt 4 tot 6 maanden (Aarts, 2012)
- In het Verenigd Koninkrijk moeten bedrijven minimaal 6 maanden opslagcapaciteit hebben voor mest van varkens en pluimvee en 5 maanden voor overige dierlijke mest. Er gelden uitrijverboden voor dierlijke mest vanaf 31 oktober tot 31 januari. (Morrow, 2012)

Momenteel staan de berekeningen voor de ammoniakuitstoot ter discussie. Er bestaat een verschil tussen de werkelijke metingen en de uitkomsten van het rekenmodel waarop het huidige beleid is gebaseerd. Hierdoor worden ondernemers op de vingers getikt terwijl ze eigenlijk wel voldoen aan de normen (V-focus, 2015).

3.4.3 Nieuwe wet en regelgeving

Melkveewet

Door het mestoverschot in Nederland en België is het in deze landen verplicht om mest te verwerken. Verwerkte mest kan dienen als exportproduct. De verplichting om mest te verwerken is verschillend per concentratiegebied. De verwerking van mest moet leiden tot een evenwicht op de mestmarkt waardoor de prijzen voor het afvoeren van mest gelijk komen te liggen met de prijzen van (aanvoer) mestverwerking. In de omringende landen is het niet nodig om mest te verwerken, omdat de veedichtheid niet zo hoog is als in Nederland, hierdoor ontstaat geen mestoverschot. In Nederland is vaste mest vrijgesteld van mestverwerking, omdat het van zeer goede kwaliteit is en goed voor de samenstelling van de bodem (Heijmans, 2008). Hieronder zijn de kosten van mestverwerking af te lezen, kosten die niet gelden in de referentie landen. (Schuldink, 2015)

Kosten mestverwerking (MVO)	€ 20 per kuub mest
Kosten afsluiten (VVO)	€ 2 per kilogram fosfaat
Mestafzet (Oost)	€ 12 per kuub mest
Mestafzet binnen 20 kilometer (Oost)	€ 12 per kuub mest

Sinds 1 januari 2015 is de nieuwe melkveewet ingegaan. Met deze wet is groei toegestaan mits de extra fosfaat die ontstaat 100% verwerkt wordt. Door deze wet ontstond er genoeg speelruimte voor melkveehouders om te groeien. Een verplichting die in de referentie landen niet van toepassing is.

Grondgebondenheid

Deze regel gaat 1 januari 2016 in. Het verschil met de melkveewet is dat bij de melkveewet alle mest nog verwerkt mag worden en dit bij grondgebondenheid niet meer is toegestaan voor intensieve bedrijven zonder grond. Bij een overschot van 20 tot 50 kg fosfaat per hectare moet 25% van de mest gedekt worden met grond en mag maximaal 75% verwerkt worden. Bij een overschot van meer dan 50 kg fosfaat per hectare moet 50% van de mest gedekt moet worden met grond en mag maximaal 50% verwerkt worden. Weer een regel die alleen gehanteerd zal worden in Nederland.

Deze regels zorgen ervoor dat groei een stuk lastiger wordt voor melkveebedrijven. De enige verlichting is dat de BEX en BEP enige ruimte kunnen geven, al zal dit pas aan het einde van het jaar inzichtelijk zijn waarbij melkveehouders het risico lopen alsnog een boete te krijgen wanneer de BEX en BEP toch niet zo voordelig uitpakken. Via BEX en BEP kan een veehouder de mineralenefficiëntie van zijn bedrijf in beeld brengen. Wanneer een veehouder efficiënt zijn voer benut kan een voordeel behaald worden waardoor de veehouder minder mest hoeft af te voeren en meer dieren kan houden (vooral gunstig voor niet weidende veehouders). Ook zal dit weer extra kosten + administratieve lasten met zich meebrengen die niet in de referentie landen van toepassing zijn. Een kuilmonster kost € 121,66 per monster, hier zijn er gemiddeld 3 per jaar nodig. (UR, 2015)

Fosfaatrechten

De laatste mogelijke nieuwe verplichting is: de fosfaatrechten. Voor alle bedrijven (ook met genoeg grond) zullen er waarschijnlijk met ingang van 1 januari 2016 fosfaatrechten komen. De reden hiervan is dat de Nederlandse melkveehouders het fosfaatplafond hebben overschreden. Hierdoor dreigt de derogatie afgeschaft te worden. Om dit te voorkomen wil de overheid fosfaatrechten invoeren om zo de productie van mest terug te dringen.

Uitgangspunt van de toekenning van fosfaatrechten aan een melkveebedrijf is het gemiddeld aantal stuks melkvee in 2014, het referentiejaar. Wijzigingen die tussen 2014 en 2 juli 2015 nog hebben plaatsgevonden kunnen bij toekenning van de fosfaatrechten nog worden meegenomen. 2 juli 2015 is de datum van verzending van de brief van de staatssecretaris aan de kamer waarin fosfaatrechten bekend gemaakt werden.

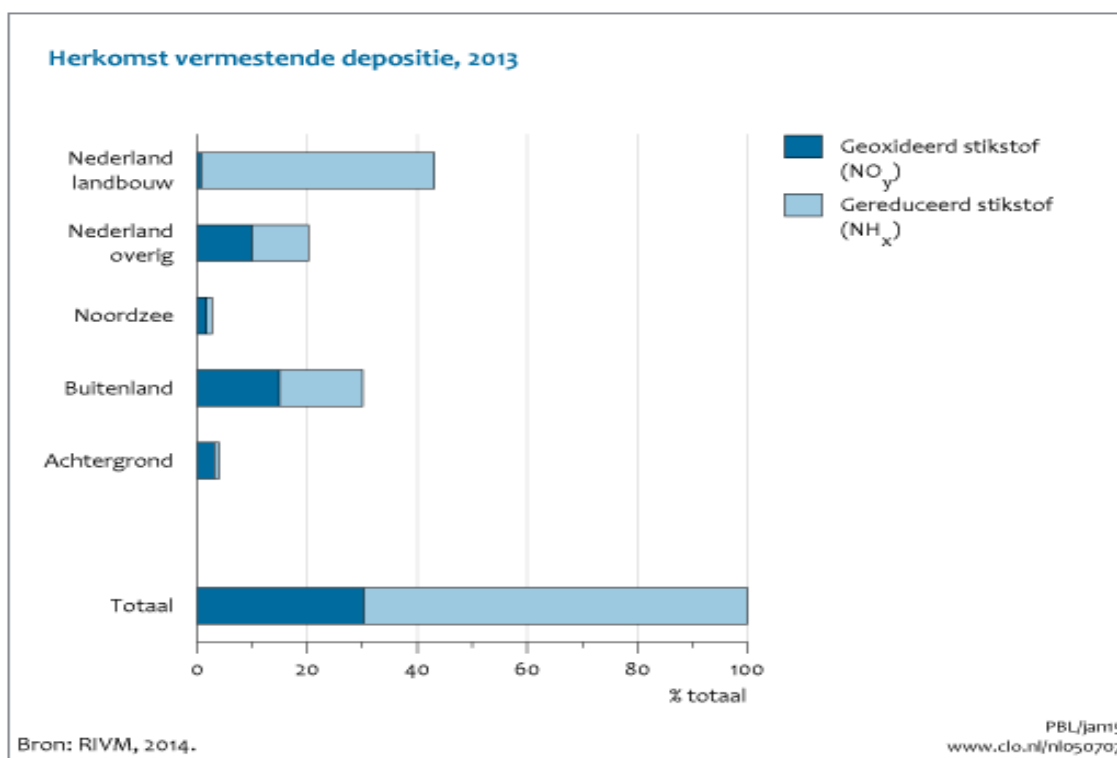
Fosfaatrechten zijn niet van toepassing in de referentielanden. De aanname die in dit verslag wordt gedaan is dat voor één extra koe één fosfaatrecht nodig is. Een fosfaatrecht gaat ongeveer € 10.000 kosten.

Er bestaat echter nog steeds geen duidelijkheid over de extra kosten die deze nieuwe wet- en regelgeving met zich meebrengt en hoe deze in gebruik wordt genomen. Dat bovengenoemde Nederlandse wetgeving extra kosten met zich meebrengt, is echter overduidelijk.

3.4.4 Natura 2000

Natura 2000 bestaat uit een Europees netwerk van natuurgebieden, waarin belangrijke flora en fauna voorkomen. Het Natura 2000 netwerk is ontstaan uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn, die door Nederland vertaald zijn in de Natuurbeschermingswet. Nederland heeft 160 gebieden aangewezen als Natura 2000 gebied (Natura 2000, 2015). In bijlage 8 staat een kaart waarop alle Natura 2000 gebieden zijn weergegeven. Dit om aan te geven hoeveel impact Natura 2000 heeft op de agrarische sector in Nederland.

De hoeveelheid ammoniak die door een veehouderbedrijf wordt uitgestoten kan leiden tot negatieve effecten op de kwaliteit van de natuur. In veel natura 2000 gebieden is de stikstofdepositie al te hoog. In figuur 3.4.4 is goed te zien dat de landbouw een grote bijdrage levert aan de stikstofdepositie (42%), daarom zijn er aan veehouderijbedrijven rondom natura 2000 gebied beperkingen opgelegd. Oorzaken van de hoge depositie komen vooral tot stand doordat bedrijven in de natura 2000 gebieden te dicht op elkaar liggen. Doordat Nederland zo klein is ligt 50- 60% van de Nederlandse veehouderijbedrijven binnen een straal van 5 kilometer van een Natura 2000 gebied (Trojan, 2008).

Melkveehouderijbedrijven in of nabij een Natura 2000 gebied moeten voldoen aan de Natuurbeschermingswet. Voor bestaande veehouderijbedrijven is er op grond van de Natuurbeschermingswet geen vergunning vereist. Dit is wel het geval bij uitbreiding van een bestaande veehouderij en bij vestiging van een nieuw bedrijf (Trojan, 2008). De nieuwe activiteit kan leiden tot een nieuwe belasting of verstoring van de balans van het Natura 2000 gebied. Voor elk gebied is een drempelwaarde vastgesteld voor de stikstofdepositie. Als de drempelwaarde in het gebied wordt behaald, mogen veehouderijbedrijven daar niet uitbreiden. Als er in de buurt van een Natura 2000 gebied een vergunning wordt aangevraagd door een veehouderijbedrijf, moet de gemeente er zeker van zijn dat het niet leidt tot een nadelig effect voor het Natura 2000 gebied. De gemeente moet bij het afgeven van de vergunning rekening houden met de kritische depositiewaarde in het gebied.

Gemeentes leggen de bewijslast terug op het bordje van de veehouder met uitbreidingsplannen. Deze veehouders moeten door middel van vaak hele dure onderzoeken aantonen dat gemeentes bij afgifte van de vergunning ingedekt zijn. Dit beleid verschilt per gemeente waardoor het heel lastig is hier een prijskaartje aan te hangen voor de doorberekening van mijn kostprijs voor een gemiddeld melkveebedrijf in Nederland. Je kunt er echter vanuit gaan dat dit een aanzienlijk bedrag betreft voor melkveehouders/jonge boeren met uitbreidingsplannen. Gezien de diversiteit van deze kosten en verschillen per gemeenten wordt er verder niet op ingegaan.

In België, Duitsland, Frankrijk en Engeland is de stikstofdepositie in Natura 2000 gebieden, net als in Nederland, vaak zo hoog dat de gunstige staat van het gebied bedreigt wordt. Dit wordt daar echter niet gezien als probleem dat direct aangepakt dient te worden waardoor er weinig of geen maatregelen worden genomen.

Hoewel de richtlijnen in Nederland over het algemeen niet strenger worden ingevuld, is door de manier waarop de overheid invulling geeft aan haar verantwoordelijkheid, de uitvoering in Nederland ingrijpender dan in de ons omringende landen..Extra kosten voor metingen en aanvullend onderzoek zijn niet in kosten uit te drukken.

3.5 Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB)

Om een goede marktwerking tussen vraag en aanbod te creëren, is het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid opgesteld. Binnen de grenzen van het GLB mogen lidstaten van de EU zelf hun landbouwbeleid bepalen (RVO, Gemeenschappelijk landbouw beleid, 2015).

Het GLB kent verschillende subsidies, waarvan de bedrijfstoelage de bekendste is. Bedrijfstoelage kan vergeleken worden met directe inkomstensteun aan agrariërs. Verder wordt er geld beschikbaar gesteld voor plattelandontwikkeling. Een lidstaat moet een nationaal plan opstellen om aanspraak te kunnen maken op geld voor plattelandontwikkeling. Het GLB is voortdurend in ontwikkeling en probeert agrariërs te stimuleren om duurzaam en innovatief te ondernemen (RVO, Gemeenschappelijk landbouw beleid, 2015).

In dit hoofdstuk zal de bedrijfstoelage aan bod komen, omdat deze directe invloed heeft op het bedrijfsresultaat van de Nederlandse melkveehouder. Niet alle veehouders kunnen in aanmerking komen voor subsidie voor de plattelandontwikkeling, waardoor dat onderwerp buiten beschouwing wordt gelaten.

3.5.1 GLB bedrijfstoelage

Elk jaar wordt er vanuit Europa geld beschikbaar gesteld voor de bedrijfstoelagen. De bedragen die in 2014 beschikbaar zijn gesteld, staan in de onderstaande tabel weergegeven. De toelagen worden verdeeld over het aantal hectares cultuurgrond in het desbetreffende land, ook de toelage per hectare is in de onderstaande tabel terug te vinden. Een agrarisch ondernemer met veel grond krijgt op deze manier veel meer toelage dan een agrarisch ondernemer met weinig grond. Dit is wel afhankelijk van het aantal toelagerechten dat op een hectare rust.

De Nederlandse subsidies zullen de komende jaren dalen omdat de totale subsidies in de EU lidstaten per hectare uitgekeerd worden en niet meer op basis van de productie zoals in het verleden. (Europees Parlement, 2015).

Figuur 3.5.4 Bedrijfstoelage

Land	Totale toelage	Aantal ha landbouwgrond	Toelage per ha
Nederland	905.000.000	2.109.769	428
België	550.000.000	1.338.566	410
Duitsland	5.300.000.000	16.562.500	320
Het verenigd Koninkrijk	3.700.000.000	17.619.047	210
Frankrijk	7.800.000.000	28.888.888	270

(GLB, 2014)
(Bangma, 2014)

Uit tabel 3.5.4 komt naar voren dat Nederland de hoogste hectaretoelage in 2014 heeft ontvangen. De hoogte van de Nederlandse toelage wordt verklaard door de hogere productie per hectare van de producten die vroeger productgebonden steun ontvingen (bijvoorbeeld melkpremie, maispremie, slachtpremie). Zo lag de graanopbrengst per hectare in Nederland ongeveer 1 ton boven de graanopbrengst in Frankrijk. Ook de samenstelling van de productie is deels verantwoordelijk voor de verschillende toelagen.

Het is echter niet zo dat het speelveld door deze hoge toeslagen beter is voor Nederland. Omdat de toeslagen niet gekoppeld zijn aan de omvang van de productie maar aan het productiemiddel grond, vertalen de hoge toeslagen zich in de praktijk tot een hoge grondprijs. Daardoor wordt het voor toetreders moeilijk om de agrarische markt binnen te komen en wordt de drempel voor agrarische ondernemers steeds groter om uit te breiden. Fiscaal gezien zijn de hoge toeslagen voor Nederlandse bedrijven ook niet positief omdat de bedrijfstoelagen bij het inkomen worden opgeteld waardoor er weer belasting over betaald moet worden, voor Engelse melkveehouders geldt hetzelfde. In Frankrijk en Duitsland gelden er forfaitaire berekeningen, die ervoor zorgen dat de subsidie niet volledig wordt belast (Kamer, 2005). Belgische agrariërs kunnen kiezen voor een speciaal tarief van 16,5% als dat gunstiger is dan het normale regime. (Swennen, 2013).

3.6 Contributies en heffingen

In de melkveehouderij bestaan enkele vaste contributies en heffingen. Zo is het registreren van runderen verplicht (I&R), hiervoor worden kosten berekend. Verder komen in dit hoofdstuk de onderwerpen derogatie en destructie aan de orde. Dit zijn de belangrijkste contributies en heffingen in Nederland.

3.6.1 I&R

Vanaf 1 juli 2014 moeten Nederlandse veehouders die één of meer runderen houden, een vast bedrag van € 33,50 per locatie (UBN) betalen. Voor meldingen, herstel meldingen of informatieproducten komen hier nog aparte tarieven bovenop. Deze tarieven staan in tabel 3.5.3 vermeld. Meldingen moeten binnen 3 werkdagen worden gedaan, voor elke late melding moet de veehouder een extra bedrag betalen. Dit bedrag is te vinden in tabel 3.6.1. Kalveren die geboren zijn moeten binnen 3 dagen beide oormerken krijgen. Runderen die geslacht worden, moeten door de houder worden afgemeld (InfoRund, Voedselketeninformatie (VKI)). De slachterij doet vervolgens een aanmelding en een slachtmelding

Tabel 3.6.1 I&R tarieven (RVO, Registeren runderen, 2015)

Melding	Tarief
Geboortemelding	€1,31
Aanvoermelding in Nederland	€0,05
Importmelding in Nederland	€0,64
Slachtmelding van aanvoer uit buitenland	€0,05
Te late melding door rundveehouder	€1,08 extra
Herstel melding door rundveehouder	€1,08 extra

Belgische veehouders moeten jaarlijks een vast bedrag (restitutie) betalen voor I&R, namelijk € 13,00. Daarnaast moet er per rund een bedrag worden betaald van € 1,25. Net geboren kalveren moeten binnen 7 dagen worden geregistreerd, een geboortemelding kost €0,62. De afvoer van een rund dient binnen 7 dagen doorgegeven te worden, een afvoermelding kost €0,32. (DGZ, 2015)

Voor de registratie van runderen in Duitsland moet elk kwartaal een bedrag van € 5, - worden betaald, dit komt neer op €20, - per jaar. Het registreren van de kalveren moet binnen 7 dagen na geboorte van het dier. Als de melding direct in de database wordt verwerkt kost deze melding € 0,11. Indien een melding per fax of meldkaart wordt doorgegeven, kost de melding € 0,47 (Ikv, 2015).

In Frankrijk wordt jaarlijks een vast bedrag van € 22, - in rekening gebracht voor de identificatie en registratie van runderen. Kalveren moeten binnen 7 dagen na de geboorte worden geregistreerd, net als gestorven of afgevoerde dieren. Voor een elektronische melding wordt € 1,52 in rekening gebracht en voor een melding op papier € 1,80.

Engelse kalveren voor rundvleesproductie moeten binnen 20 dagen na de geboorte oormerken krijgen. Binnen 27 dagen na de geboorte moet het paspoort worden aangevraagd (CTS, 2015). Bij het aanvragen van een vervangend paspoort wordt 20 pond in rekening gebracht, dit komt overeen met € 27,29. Voor het aanmelden van runderen wordt geen geld in rekening gebracht (zie bijlage 12).

3.6.2 Derogatie

In Nederland krijgen veehouders de mogelijkheid om mee te doen met derogatie. Als veehouders in aanmerking komen voor derogatie, mogen zij meer stikstof uit dierlijke mest op hun land plaatsen. Voor derogatie moet jaarlijks een bepaald bedrag worden betaald. Dit bedrag hangt af van de totale oppervlakte van de landbouwgrond. Het tarief is in klassen verdeeld en te vinden in bijlage 9.

In België geldt alleen in Vlaanderen derogatie, op 25 juni 2015 is hier een nieuwe derogatie in gegaan. De derogatie in Vlaanderen is kosteloos.

Duitsland heeft sinds 1 januari 2014 geen derogatie meer. Vooralsnog ziet het er ook niet naar uit dat deze komt.

In Frankrijk bestaat er geen derogatie.

In Engeland is sprake van derogatie die eind 2016 afloopt. In Engeland worden geen kosten in rekening gebracht voor derogatie.

Derogatie wordt alleen toegepast in Nederland en België. In België zijn hier geen kosten aan verbonden in Nederland wel (zie bijlage 9).

3.6.3 Destructie

Op de markt van destructie heeft Rendac een monopolypositie in Nederland en België, de tarieven voor het ophalen van karkassen is hetzelfde. In bijlage 10 is de tarievenlijst van Rendac te zien.

Rendac is ook actief in Duitsland, daar gelden dezelfde tarieven als in Nederland en België.

De destructie in Frankrijk is geprivatiseerd en in handen vier partijen. Saria is de grootste partij, gevolgd door Atemax, Monnard en Sopa. De kosten voor destructie worden in rekening gebracht per ton. De kosten voor runderen ouder dan 24 maanden bedragen € 67 per ton. De kosten van runderen jonger dan 24 maanden € 63 per ton (garonne, 2015)

In Engeland bestaat de NFSCo, dit is een overkoepelende non- profit organisatie van de Engelse overheid, die zorgt voor de verwijdering van de karkassen. De NFSCo creëert concurrentie op regionaal niveau en zorgt zo voor lage prijzen. Verwijderaars van dode dieren kunnen zich aanmelden bij de NFSCo. Er wordt een lijst gestuurd met alle verwijderaars van dode dieren naar de veehouders. De veehouder kan zelf kiezen welk bedrijf de kadavers op mag komen halen, dit zijn meestal de goedkoopste bedrijven (NFSCo, 2015). In bijlage 11 staan de gemiddelde tarieven uit het Verenigd Koninkrijk weergegeven.

In hoofdstuk 4 zijn de verschillen tussen de landen weergegeven.

3.7 Grondprijzen

In vergelijking tot andere landen in de Europese Unie liggen de grondprijzen in Nederland uitzonderlijk hoog. De prijs voor een hectare grond in Duitsland lag in 2010 op circa € 11.900 terwijl de prijs voor landbouwgrond in Nederland circa € 40.000 bedroeg (Agriholland, 2015). In Duitsland bestaan wel grotere verschillen per deelstaat. In nieuwe lidstaten van de Europese unie ligt de prijs van een hectare grond nog rond € 1500 tot € 2000.

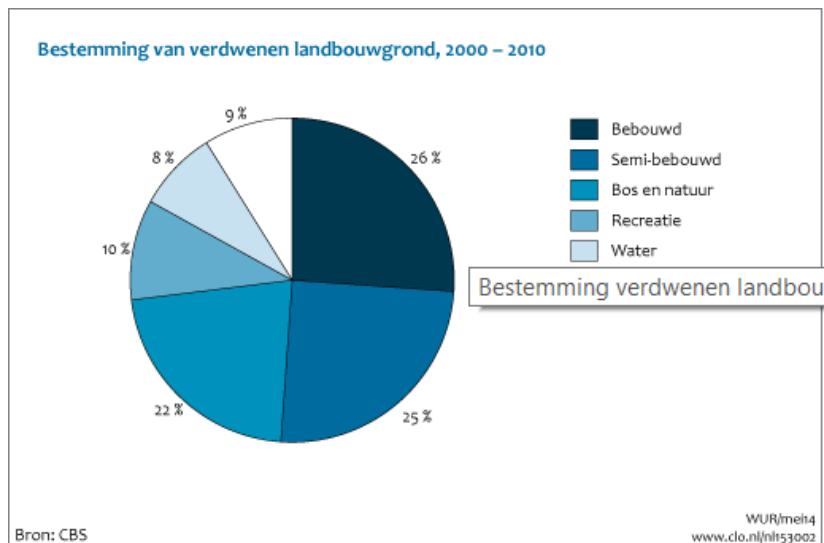
De hoge grondprijs in Nederland is het gevolg van schaarste. Het landbouwareaal neemt steeds meer af (zie tabel 3.6.1) en de vraag wordt steeds groter. Uit figuur 3.6.1. blijkt waarvoor de opgegeven landbouwgrond is bestemd. Voor meer dan de helft is bebouwing de oorzaak van de vermindering van landbouwareaal, maar ook natuur heeft een groot aandeel in het verdwijnen van landbouwgrond (22%).

Tabel 3.7 Bodemgebruik

	1981	1989	1995	1998	2000	2003	2006	2008	2010
Water	3376	5977	7148	7653	7745	7772	7814	7824	7856
Landbouwgrond	24133	23991	23755	23508	23260	23041	22858	22758	22644
Bos & natuur	-	-	-	4783	4835	4841	4840	4850	4865
Bebouwd	-	-	-	3048	3183	3289	3379	3449	3502
Semi-bebouwd	-	-	-	379	486	506	528	514	512
Verkeer	-	-	-	1125	1130	1143	1160	1171	1176
Recreatie	-	-	-	862	889	937	963	977	988
Totaal land	33929	33881	33880	33873	33783	33757	33728	33719	33687
Totaal	37305	39858	41028	41526	41528	41529	41542	41543	41543
Landbouwgrond	71,1%	70,8%	70,1%	69,4%	68,9%	68,3%	68,3%	67,5%	67,2%

bron: CBS

Figuur 3.7 Bestemming van verdwenen landbouwgrond

De schaarste van de grond zorgt voor hoge prijzen, die bij grondgebonden bedrijven een enorme aanslag op het vermogen doen. De huidige grondprijs in Nederland ligt op gemiddeld € 56.000 per ha (NVM, 2015).

In België ligt de gemiddelde grondprijs momenteel op € 24.780 per ha. Dit is echter sterk afhankelijk per regio, zo kost een hectare landbouwgrond in de provincie Antwerpen € 35.000 en in de provincie Vlaams Brabant € 19.700, - (Grondprijs, 2015).

In Duitsland zijn de grondprijzen van 2014/2015 nog niet bekend. De gemiddelde grondprijs in Duitsland was in 2013 € 16.000 per ha. Tussen de regio's zit echter veel verschil. De grondprijs in Nordrhein- Westfalen, nabij Nederland, bedroeg € 33.951 per hectare, terwijl de grondprijs in Thüringen € 8.191 per hectare bedroeg. (Proplanta, 2013).

Ook de grondprijzen in Frankrijk variëren flink per regio. De prijzen lopen uiteen van € 600 tot € 25.000 per hectare. De gemiddelde prijs ligt ongeveer op € 13.000 per hectare (Agreste, 2014).

De grondprijs in Engeland is de laatste jaren ook flink gestegen en komt nu op circa € 25.000 per hectare. Ook hier geldt dat er per regio grote verschillen zijn in grondprijzen. Het oosten van Engeland is de duurste regio, hier liggen de grondprijzen rond de € 26.250. In het zuidwesten van Engeland liggen de prijzen net boven de €22.500 (Savills, 2015).

4 Kostenoverzicht referentielanden, ontstaan door verschillen in wet- en regelgeving

In dit hoofdstuk worden alle kosten die door wet- en regelgeving zijn ontstaan onder elkaar gezet en vergeleken. Er wordt in beeld gebracht wat de verschillende jaarlijkse kosten zijn tussen Nederland en haar referentie landen. In paragraaf 4.2 worden de verschillende kosten tussen Nederland en haar referentie landen bij uitbreiding en nieuwbouw in 2016 in beeld gebracht.

4.1 Verschil jaarlijkse kosten tussen Nederland en haar referentielanden

In figuur 4.1 zijn de jaarlijkse directe kosten door wet- en regelgeving in beeld gebracht. Het betreft de kosten van een gemiddeld. bedrijf. Het voorbeeldbedrijf is af te lezen in bijlage 12. In bijlage 13 is omschreven hoe deze kosten zijn ontstaan. Met het voorbeeldbedrijf is inzichtelijk gemaakt wat het verschil in kosten is, die door verschil in wet- en regelgeving zijn ontstaan.

Figuur 4.1: Directe jaarlijkse kosten door wet- en regelgeving

Grootste jaarlijkse kosten verschillen door wet- en regelgeving					Nederland	Belgie	Duitsland	Frankrijk	Het verenigd Koninkrijk
Bbp/bgp					€ 100,00	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Controle antibiotica registratie					€ 90,00	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Derogatie					€ 298,30	geen kosten	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Destructie					€ 333,68	€ 333,68	€ 333,68	€ 172,20	€ 264,40
Diesel					€ 8.905,50	€ 4.054,00	€ 6.528,00	€ 4.005,00	€ 4.535,00
I&R abonnement					€ 33,50	€ 13,00	€ 20,00	€ 22,00	n.v.t.
I&R geboortemelding					€ 108,73	€ 78,85	€ 9,13	€ 126,16	n.v.t.
Keuringskosten slachten rund					€ 282,26	€ 110,00	€ 110,00	€ 110,00	€ 110,00
Mest afvoer/verwerking					€ 1.197,00	€ 1.197,00	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Mesttoediening	gras				€ 3.908,70	€ 3.908,70	€ 1.520,05	€ 1.520,05	€ 1.520,05
	mais				€ 809,95	€ 809,95	€ 233,80	€ 233,80	€ 233,80
Onthoornen					€ 463,32	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Periodiek bezoek veearts					€ 133,10	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
					€ 16.664,04	€ 10.505,18	€ 8.754,66	€ 6.189,21	€ 6.663,25
Meetmelk productie					795410	'	'	'	'
kostprijs per liter meetmelk					€ 0,02	€ 0,01	€ 0,01	€ 0,01	€ 0,01
Compensatie door bedrijfstoelag					21400	20500	16000	13500	10500
Bedrijfstoelag - Directe jaarlijkse kosten					€ 4.735,96	€ 9.994,82	€ 7.245,34	€ 7.310,79	€ 3.836,75
Verskil met Nederland					0	€ 5.258,86	€ 2.509,38	€ 2.574,83	€ -899,21

Hierboven zijn de resultaten van de kostenvergelijking per land weergegeven. Uit de cijfers blijkt dat Nederland de hoogste kosten heeft door wet- en regelgeving bij bedrijven met dezelfde bedrijfsgrootte. België heeft na Nederland de hoogste kosten door wet- en regelgeving, dit heeft vooral te maken met het strenge mestbeleid. Frankrijk heeft de laagste kosten, dit komt door de lagere dieselprijs en het mestbeleid wat minder kosten met zich mee brengt.

Per liter meetmelk heeft een Nederlandse melkveehouder een cent meer kosten door strenge wet- en regelgeving, vooral ontstaan door het strenge milieubeleid en de hoge accijnzen op diesel.

De hoge bedrijfstoelag van Nederland compenseert gedeeltelijk de hoge kosten door wet- en regelgeving. België behaalt een groot voordeel ten opzichte van Nederland met ongeveer dezelfde bedrijfstoelag, wat laat zien dat de kosten door wet- en regelgeving in Nederland veel hoger zijn. In de toekomst zal de bedrijfstoelag dalen wat betekent dat de hogere kosten door wet- en regelgeving Nederlandse veehouders een nadelige concurrentie positie geven op de zuivelmarkt.

4.2 Verskil kosten uitbreiding en nieuwbouw tussen Nederland en referentielanden

In figuur 4.2 staan de verschillen in kosten tussen Nederland en de referentielanden wanneer op het gemiddelde bedrijf een uitbreiding van 20 koeien plaatsvindt en een stal voor 120 koeien gebouwd wordt. In bijlage 14 is weergegeven hoe deze cijfers tot stand zijn gekomen.

Figuur 4.2 verschil in kosten bij uitbreiding en nieuwbouw

Verskil in kosten bij uitbreiding en nieuwbouw t.o.v. de referentie landen.						
		Nederland	Belgie	Duitsland	Frankrijk	Verenigd Koninkrijk
Emissiearme vloer		€ 127.080,00	€ 42.360,00	€ 42.360,00	€ 42.360,00	€ 42.360,00
Mestopslag		€ 62.772,50	€ 62.772,50	€ 62.772,50	€ 26.902,50	€ 53.805,00
Fosfaatrechten		€ 200.000,00	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Extra grond	kopen	€ 101.200,00	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totale kosten		€ 491.052,50	€ 105.132,50	€ 105.132,50	€ 69.262,50	€ 96.165,00
Vershil		€ 491.052,50	€ -385.920,00	€ -385.920,00	€ -421.790,00	€ -394.887,50
Aangenomen wordt dat alle andere bouwkosten hetzelfde zijn. Hierboven is het verschil in bouwkosten tussen Nederland en de referentie landen weergegeven, die zijn ontstaan door strengere wet en regelgeving.						

In figuur 4.2.1 zijn de grote verschillen bij nieuwbouw en uitbreiding tussen Nederland en de referentie landen weergegeven. Er is een groot verschil tussen Nederland en de referentie landen. Vooral de emissiearme vloer en de extra grond verhogen de Nederlandse kostprijs aanzienlijk. Wanneer mogelijk fosfaatrechten doorgevoerd worden, zal dit een extra kostprijsverhogend effect hebben (Deze worden meegenomen in de berekening om te laten zien, hoe invoering van extra wet- en regelgeving de kostprijs van Nederlandse ondernemers verhogen. In figuur 4.2.1 is aangegeven wat deze kosten voor gevolgen hebben voor een ondernemer van het gemiddelde bedrijf.

Figuur 4.2.1: Financiering

Financierings verschil door wet en regelgeving						
meetmelk productie voor uitbreiding		795410				
20 mk extra	8637	172740				
meetmelk productie na uitbreiding		968150				
		Nederland	Belgie	Duitsland	Frankrijk	Verenigd Koninkrijk
Benodigde financiering		€ 491.052,50	€ 105.132,50	€ 105.132,50	€ 69.262,50	€ 96.165,00
financiering per liter meetmelk		€ 0,51	€ 0,11	€ 0,11	€ 0,07	€ 0,10
verschil in financiering per liter meetmelk		€ 0,51	€ -0,40	€ -0,40	€ -0,44	€ -0,41
Aangenomen wordt dat de gehele stal gefinancierd zal worden door de bank.						
Hierboven is af te lezen hoeveel extra financiële middelen Nederland melkveehouders nodig hebben door wet- en regelgeving per liter meetmelk						

In figuur 4.2.1 zijn de financiële gevolgen van de nieuwbouw en uitbreiding weergegeven. Het Nederlandse bedrijf heeft door strenge wet- en regelgeving een aanzienlijk hogere financiering nodig. Het voorbeeld bedrijf zal een financieringsverschil hebben van minimaal 40 cent per liter, een verschil wat grote gevolgen kan hebben. De rente- en aflossingskosten zullen de kostprijs van een Nederlands melkveebedrijf flink verhogen waardoor de kritieke melkprijs op een hoger punt komt te liggen dan de referentie landen. Dit brengt de concurrentiepositie van de Nederlandse veehouders in gevaar. Zij zullen hierdoor mogelijk niet meer kunnen concurreren met hun EU collega's.

5 Gevolgen voor Europees melkveebeleid na mogelijke invoering TTIP

In dit hoofdstuk wordt het nieuwe TTIP (Transatlantic Trade and Investment Partnership) beschreven. Het (TTIP) is het vrijhandelsverdrag waarmee de VS en de EU het grootste handelsblok ter wereld willen vormen. Er wordt door voorstanders verwacht dat een succesvol akkoord kan leiden tot vele miljarden aan extra economische groei en honderdduizenden nieuwe banen. TTIP wordt neergezet als de snelste en goedkoopste weg om uit de crisis te komen. Maar er zijn ook veel geluiden waaruit blijkt dat het TTIP helemaal geen positieve werking heeft voor de wereldhandel en zeker niet voor het Europees melkveebeleid. In dit hoofdstuk zal hierop in worden gegaan en worden bekeken of het TTIP een kans en of een bedreiging vormt voor het Europese melkveebeleid.

5.1 Wat is het TTIP?

Zoals hierboven al beschreven staat, is het TTIP een nieuw handelsverdrag tussen de VS en Europa. De Europese Unie (EU) en de Verenigde Staten (VS) onderhandelen sinds 2013 over deze overeenkomst waardoor handel tussen de werelddelen eenvoudiger en goedkoper moet worden. In het nieuwe vrijhandelsverdrag komen nieuwe regels waarmee een betere handel tussen de VS en Europa mogelijk wordt. Door hun markten open te stellen kan er meer handel plaatsvinden tussen beide werelddelen. Dit zou de economie mogelijk een boost kunnen geven, dit maakt het handelsverdrag dan ook zo interessant. Maar om dit handelsverdrag rond te krijgen zal er nog veel moeten veranderen, de standaarden tussen de VS en Europa liggen ver uit elkaar (Sophia Beunder, 2015).

5.2 Bedreigen TTIP onderhandelingen Europese regels?

Het TTIP handelsverdrag bedreigt de Europese handel. Doordat standaarden van Europa en de VS nogal uiteenlopen is het maar de vraag of beide landen aan elkaars standaarden kunnen voldoen of dat er veel standaarden moeten worden geharmoniseerd om het handelsverdrag toch door te kunnen laten gaan. Dit zou betekenen dat het hele Europese melkveebeleid omgegooid moet worden en dat vele standaarden worden aangepast of afgeschaft (idem in de VS). Vooral de welzijns-, milieu- en voedselstandaarden tussen beide werelddelen zijn erg verschillend. Het lijkt onmogelijk om de standaarden zo aan te passen zodat een akkoord bereikt kan worden. Een andere mogelijkheid waarover wordt gesproken is de 'wederzijdse erkenning van elkaars standaarden'. Een zeer grote bedreiging voor Europa. Dit zou betekenen dat Amerikaanse producten, die niet aan de Europese standaarden voldoen, toch de weg naar de Europese markt kunnen vinden en andersom. Dit zal leiden naar 'a race to the bottom'. Bedrijven die aan hoge productie-eisen moeten voldoen, zullen hogere productiekosten hebben en kunnen daardoor niet concurreren met minder gereguleerde producten (goedkopere producten). Voor het TTIP worden nu al standaarden verlaagd:

- Melkzuur mag worden toegepast in de verwerking van vlees.
- Het gebruik van allerlei hormonen is in de VS niet verboden.

Dit terwijl de standaarden de laatste decennia alleen maar meer gereguleerd zijn, een teken dat er veel wordt gedaan om het TTIP door te laten gaan (Sophia Beunder, 2015).

5.3 Vrijhandelsverdrag TTIP bedreigt consumentenbescherming

Het TTIP is volgens tegenstanders een groot gevaar voor de consument. Zaken die tijdens de onderhandeling zijn besproken zijn strikt geheim. Door het TTIP bestaat de kans dat er verschillende verworvenheden zullen worden afgeschaft. Want wanneer het TTIP doorgevoerd zal worden zullen grote coöperaties zeggenschap krijgen waardoor zaken zoals transparantie, eerlijke etiketten en invoering van een gezondheids- verkeerslichtsysteem niet meer kunnen worden toepast. Middels het voorzorgsbeginsel, wat momenteel verankerd is in de EU- wetgeving, kunnen producten verboden worden als ze mogelijk schadelijk zijn voor mens of milieu, een wetgeving waarvoor lang is gevochten. De VS ziet deze voorzorgsmaatregel graag verdwijnen. Gaat de EU hierin mee dan mogen schadelijke toevoegingen straks in Europees voedsel verwerkt worden, tot er aanwijsbare slachtoffers zijn gevallen. Dit is ook de reden dat het TTIP achter gesloten deuren behandeld wordt, er wordt veel weerstand verwacht als onderhandelingen openbaar besproken zullen worden. Wanneer het TTIP wordt doorgevoerd zullen 800 miljoen consumenten machteloos gemaakt worden.

Een ander gevaar voor de consumentenbescherming is niet alleen de voedselkwaliteit die op het spel staat, maar ook de democratie. De CETA (vrije handelsverdrag tussen Canada en de Europese Unie) die als blauwdruk wordt gebruikt, is al geschreven en laat zien dat het gevaar van de TTIP groot is. Als TTIP en CETA er komen zal het Nederlands parlement en ook het Europees parlement, over allerlei belangrijke zaken niets meer te zeggen hebben. De zeggenschap zal dan in handen komen van grote coöperaties, die via het ISDS (investeerder staatarbitrage) claims aanvragen wanneer overheden veiligheidsmaatregelen invoeren die de winst van bedrijven zal beïnvloeden (frontierworld, 2015).

6 Discussie

In dit onderzoek zijn de directe kosten door wet- en regelgeving geanalyseerd en vergeleken. Uit de resultaten blijkt dat er een groot verschil is tussen de onderzochte landen. Het grote verschil in kosten tussen Nederland en de omringende landen komt tot stand door de strenge wet- en regelgeving die door de hoge intensiviteit van de Nederlandse melkveehouderij is ontstaan. Ook is de Nederlandse politiek progressief en wordt handhaving van Europese regels strikt aangehouden. Daarbij heeft Nederland nog extra nationale regels die extra kosten opleveren. Deze extra regels beveelt Nederland aan bij de Europese Unie in de hoop dat deze Europees ingevoerd worden. De Europese Unie is echter tegen invoering van deze extra regels (ToekomstGLB, 2011). Hierdoor bestaat al een verschil in kosten tussen de onderzochte landen.

Nederland kon deze kosten de voorgaande jaren opvangen door de hoge toeslagrechten en haar hoge zuivelprijzen die zijn ontstaan door goede naamsbekendheid (+/- € 0,40/liter). Een goed voorbeeld is de Nederlandse babyvoeding die door China grootschalig ingekocht werd (Eigenraam, 2013). Er bestaat echter geen zekerheid dat Nederland dit voordeel behoudt. Momenteel is de zuivelprijs een stuk lager (tussen € 0,25-€ 0,30 /liter). Dit komt doordat de Europese unie in zijn totaal veel melk produceert, de vraag naar babypoeder vanuit China lager is (Novum, 2015) en de zuivelboycot van Rusland een grote rol speelt. Nederland heeft door de boycot +/- € 130 miljoen minder aan zuivel kunnen exporteren naar Rusland, wat grote gevolgen heeft voor melkprijs (Vliet, 2015).

Het grootste verschil in kosten door wet- en regelgeving komt door de intensiviteit van de melkveehouderij in Nederland, blijkt uit dit onderzoek (Hall, 2015). Hierdoor zijn veel productiebeperkende en milieu ontlastende maatregelen ingevoerd die de kostprijs aanzienlijk verhogen, zoals mestverwerking en mesttoediening. Ook bij nieuwbouw en uitbreiding zijn de kosten hoger. Kosten die in het buitenland niet van toepassing zijn omdat de intensiviteit per hectare veel lager is en er geen reden is om beperkende maatregelen in te voeren. Er bestaat echter wel twijfel of de landbouw het milieu wel zo erg aantast als beweerd wordt. Hier wordt onderzoek naar gedaan (V-focus, 2015).

In dit onderzoek zijn er ook indirecte kosten die niet in beeld gebracht kunnen worden. Zoals bijvoorbeeld de bedrijfscontrole van Qlip die wordt betaald door de melkfabriek en later wordt doorberekend via de melkprijs. Omdat deze hoogte van deze kosten niet bekend zijn, is een exacte kostprijsvergelijking niet mogelijk. De huidige kostprijsvergelijking laat wel zien dat er duidelijke kostprijsverschillen zijn.

Nederland heeft in het verleden een hogere inkomstensteun(toeslagrechten) gehad omdat de productie van zuivel per hectare hoger lag. Hierdoor konden de extra kosten door wet- en regelgeving goed opgevangen worden. Sinds 2014 zal de inkomstensteun dalen doordat de toeslagen per hectare uitgekeerd gaan worden en niet meer op basis van de productie (Europees Parlement, 2015). Ook zullen er extra kosten bijkomen door de nieuwe mestwetgeving. Het is dan ook de vraag of de Nederlandse melkveehouders in de toekomst deze extra kosten kunnen opvangen of dat zij in de knel komen door hun hogere kostprijs.

Een ander aspect zijn de meeropbrengsten die Nederland heeft per hectare. Door het goede milieu, de goede grond (vruchtbaar en vlak) en de gunstige logistiek is in Nederland het produceren van melk efficiënt. Hier staat tegenover dat de Nederlandse landbouw intensiever is geworden en dat Nederlandse melkveehouders elkaar de markt uit concurreren. Door de drang van veehouders om te groeien en de daaraan gekoppelde mestnormen gaan de mest- (afzet/verwerking) en grondprijzen omhoog. Ook de wetten en

regels die hieraan gekoppeld zijn, zorgen voor een hogere kostprijs en een mindere concurrentiepositie op de zuivelmarkt.

In het onderzoek is ook de TTIP bekeken. Er is bekeken wat er zal veranderen als het TTIP doorgevoerd zal worden. Doorvoering van het TTIP zal de concurrentiepositie van Nederland nog verder in gevaar brengen. Door de lagere standaarden in Amerika kunnen Amerikaanse melkveehouders melk produceren met een veel lagere kostprijs. Wordt het TTIP ingevoerd, dan kan deze melk zonder importheffing worden ingevoerd. De Amerikaanse zuivel, waarvan de kostprijs zo laag is dat Nederlandse melkveehouders geen kans meer maken op de zuivelmarkt door de hogere kostprijs, zal dan op de Europese markt terechtkomen. Doorvoering van het TTIP zal een ongunstig effect hebben op de Nederlandse melkveehouderij.

De vraag is echter: Kan Nederland door betere bedrijfsresultaten ten opzichte van de referentielanden de hogere kosten aan wet- en regelgeving compenseren en toch mee concurreren op de zuivelmarkt?(mogelijk vervolg onderzoek).
Zo niet, wat moet er gebeuren?

- Meer inkomstensteun?
- Moet Nederland stoppen met vooruit lopen in de wet- en regelgeving van de EU?(In ieder geval totdat het speelveld gelijk is)
- Minder kostprijs verhogende wet- en regelgeving vanuit de Nederlandse overheid?
- Grondgebonden landbouw?
- Moet de intensivering van de melkveehouderij teruggedrongen worden?
- Zijn er productiebeperkende middelen die niet kostprijsverhogend zijn?

Na het maken van dit afstudeeronderzoek is duidelijk dat dit onderzoek nooit klaar zal zijn omdat de wet- en regelgeving altijd onderhevig is aan veranderingen. Elk jaar kan dit onderzoek opnieuw uitgevoerd worden omdat er wet- en regelgeving is afgeschaft of omdat er nieuwe wet- en regelgeving bij gekomen is. Zo zal de mestwetgeving er volgend jaar heel anders uitzien. Ook de mogelijke doorvoering van het TTIP zal een grote verandering van het Europese melkveebeleid betekenen.

Voor een vervolg onderzoek zouden de fiscale aspecten van de wet- en regelgeving in beeld gebracht kunnen worden. Ook het nieuwe mestbeleid (systeem fosfaatrechten en grondgebondenheid) en het vergunningstraject bij nieuwbouw zijn interessant

7 Conclusie

Op basis van dit onderzoek kan er gezegd worden dat er sprake is van een ongelijk speelveld tussen Nederland en haar omringende landen. De verschillen in kosten tussen Nederland en de andere onderzochte landen zijn groot. Het gedeeltelijke ongelijke speelveld komt tot stand door de progressieve Nederlandse overheid en door de intensiviteit van de melkveehouderij die het milieu overbelasten.

Per liter meetmelk heeft de Nederlandse melkveehouder van het voorbeeld bedrijf een cent meer aan directe kosten door de strenge wet- en regelgeving. Dit is ontstaan door:

- Het milieubeleid (mest verwerking/afvoer en toediening).
- De hoge accijnzen op diesel
- De extra kosten die door de progressieve Nederlandse politiek tot stand zijn gekomen en in de referentie landen (EU) minder zwaar of niet gelden. Dit zijn het dierenwelzijnsbeleid (periodieke bedrijfscontrole), het antibioticabeleid (antibioticaregistratie), het overheidstoezicht (keuringskosten) en de hogere contributies & heffingen (derogatie, I&R etc.)

De hoge bedrijfstoeslag van Nederland compenseert de hoge kosten door wet- en regelgeving. Toch is er sprake van een ongelijk speelveld. België behaalt een groot voordeel ten opzichte van Nederland met ongeveer dezelfde bedrijfstoeslag, wat laat zien dat de kosten door wet- en regelgeving in Nederland veel hoger zijn. Na België hebben Duitsland en Frankrijk het gunstigste speelveld. Hierna komen Nederland en Engeland. Engeland heeft het minst gunstige speelveld op basis van dit onderzoek. Dit heeft te maken met de lage bedrijfstoeslag.

Ook de mogelijkheden voor uitbreiding en nieuwbouw in Nederland is geminimaliseerd door de kostprijsverhogende wet- en regelgeving die in het buitenland niet geldt. Het betreft:

- Dure bouwvoorschriften (emissie arme vloer)
- Kortere uitrij periodes van mest (meer mestopslag nodig)
- Grondgebondenheid (verhoging kostprijs intensieve bedrijven door aankoop grond)
- Verplichte mestverwerking

Door deze verplichtingen zijn er hogere kosten bij uitbreiding en nieuwbouw ten opzichte van het buitenland. De meerkosten bij uitbreiding en nieuwbouw tussen Nederland en de andere onderzochte landen zijn zo hoog, dat uitbreiding voor Nederlandse melkveebedrijven in de toekomst haast niet meer mogelijk is. Omdat de kosten zoveel hoger liggen dan in de referentie landen, zal dit de financiering per liter verhogen waardoor de concurrentiepositie op de zuivelmarkt ongunstig wordt.

Er kan er gezegd worden dat Nederland op basis van de onderzochte onderwerpen een strenger beleid voert, waardoor er een hogere kostprijs is ontstaan. Ook kan geconcludeerd worden dat Nederland voorloopt op de Europese regels en het haar eigen melkveehouders onmogelijk maakt om een bedrijfsvoering met een lagere kostprijs dan de omringende landen te bewerkstelligen. Er is binnen dit onderzoek niet gekeken naar alle verschillen in wet- en regelgeving, maar alleen op de onderwerpen: dierenwelzijn, energie, overheidstoezicht, milieubeleid, GLB, contributies en heffingen en grondprijzen. Dit betekent dat er nog niet gezegd kan worden dat Nederland een mindere concurrentiepositie op de zuivelmarkt heeft maar wel op basis van de onderzochte onderwerpen.

8 Aanbevelingen

Voor de doelgroep van dit afstudeerwerkstuk is het van belang dat er iets wordt gedaan met dit rapport. Met dit rapport kan aangetoond worden dat de wetten- en regels in Nederland niet in het spoor lopen van de omringende landen. Zo komt duidelijk naar voren dat bijna alle wetten en regels die in dit rapport beschreven zijn, strenger zijn en kostprijs verhogend werken ten opzichte van de ons omringende landen. Naar aanleiding van deze uitkomsten worden deze aanbevelingen gedaan:

1. De politieke partijen die alle wetten en regels opstellen, moeten meer beseffen dat het doorvoeren of afschaffen van wetten en regels de toekomst van de Nederlandse melkveehouderij negatief kan beïnvloeden. Lobbygroepen met melkveehouders kunnen de overheid behoeden voor invoering van kostprijsverhogende maatregelen. Concreet voorbeeld: Er moet vrijstelling komen op diesel voor landbouwwerktuigen.
2. Het voorop lopen van Nederland in wet- en regelgeving ten opzichte van de Europese Unie moet terug gedrongen worden, tenzij de Europese Unie dezelfde wetten en regels invoert en verplicht stelt voor alle landen. Ook dit moet benadrukt worden door lobbyorganisaties. Zuivel wordt geleverd op een internationale markt, dus ook door landen met een veel lagere kostprijs.
Concreet: Op alle wet- en regelgeving in de melkveehouderij waarmee Nederland voorop loopt op de Europese Unie, moeten vergoedingen vanuit de overheid komen om de melkveehouders te behoeden voor een hogere kostprijs dan de omringende landen.
3. Melkveehouders moeten flinke schaalvergroting in de toekomst uit hun hoofd zetten. Optimalisatie en efficiëntie worden de hoofdzaak, zodat de financieringskosten op een gezond niveau blijven.
Concreet: Melkveehouders moeten inzetten op gestage groei en niet meer op grote sprongen.
4. Om ruimte te creëren voor melkveehouders moeten oplossingen worden bedacht om de mestproblematiek op te lossen. Daarbij moet het milieubeleid worden gebaseerd op feiten en niet op aannames.

De bovenstaande aanbevelingen zijn gedaan op basis van feiten die naar voren zijn gekomen uit dit rapport.

Bibliografie

- Aarts, F. D. (2012). *Milieuwetgeving in landen om ons heen*. Opgeroepen op 2015, van V-focus: <http://edepot.wur.nl/240226>
- Accounts, A. (2015). *Cijfers die spreken 2014*. Opgehaald van Alfa Accounts: <http://www.alfa.nl/InternetDocumenten/Cijfers%20die%20Spreken%20Melkveehouderij%202015.pdf>
- Afsca. (2013). *Afsca Uitvoeringsovereenkomst*. Opgeroepen op 2015, van Afsca: http://www.favv-afsca.be/zelfstandigedierenartsen/_documents/2014_11_19_Convention_dexecution_2015_v01_NL.docx
- Agreste. (2014). *valeur venale des terres agricoles*. Opgeroepen op 2015, van agreste.agriculture.fr: <http://agreste.agriculture.gouv.fr/enquetes/territoire-prix-des-terres/valeur-venale-des-terres-agricoles/>
- Agriholland. (2015). *dossier landbouwgrond*. Opgeroepen op 2015, van [agriholland.nl](http://www.agriholland.nl): <http://www.agriholland.nl/dossiers/landbouwgrond/home.html>
- Appelman. (2003). *equal-rules-or-equal-opportunities-demystifying-level-playing-field*. Opgeroepen op 2015, van <http://www.cpb.nl/publicatie/gelijke-regels-gelijke-kansen-het-begrip-gelijk-speelveld-verduidelijkt>: <file:///D:/Downloads/equal-rules-or-equal-opportunities-demystifying-level-playing-field.pdf>
- Bangma, K. S. (2014). *Internationale Benchmark*. Opgeroepen op 2015, van Wageningen UR: https://www.wageningenur.nl/upload_mm/0/8/4/f76c0f5e-b466-4c87-ba92-db09986a28e7_16300_LEI_2014-012%20Silvis_binnenwerk_WEB.pdf
- Belastingdienst. (2012, oktober). *Rode diesel verdwijnt vanaf 1 januari 2013*. Opgeroepen op 2015, van [belastingdienst.nl](http://download.belastingdienst.nl/douane/docs/nieuwsbrief_rode_diesel_acc1121z1fd.pdf): http://download.belastingdienst.nl/douane/docs/nieuwsbrief_rode_diesel_acc1121z1fd.pdf
- BIS. (2011). *plan of growth*. Opgeroepen op 2015, van www.gov.uk/government: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/221514/2011budget_growth.pdf
- BLHB. (2015). *Pachtnormen*. Opgeroepen op 2015, van [blhb.nl](http://www.blhb.nl): <http://www.blhb.nl/nieuws/pachtnormen-2015-bekend!.html>
- BMEL. (2015). *Agrardieselvergoeding*. Opgeroepen op 2015, van [bmel.de](http://www.bmel.de): http://www.bmel.de/SharedDocs/Downloads/Broschueren/SteuerlicheRegelungen2015.pdf?jsessionid=E9434815691BC3EC895132E5722C1CCB.2_cid349?__blob=publicationFile
- Boerenbond. (2014). *Taks op antibiotica*. Opgeroepen op 2015, van www.boerenbond.be: <https://www.boerenbond.be/actualiteit/taks-op-antibiotica>
- Boilerjuice. (2015). *red diesel prices*. Opgeroepen op 2015, van www.boilerjuice.com: <http://www.boilerjuice.com/red-diesel-prices/>
- bundesregierung. (2013). *Antibiotika in der tierhaltung*. Opgeroepen op 2015, van www.bundesregierung.de: <http://www.bundesregierung.de/ContentArchiv/DE/Archiv17/Artikel/2012/09/2012-09-19-antibiotika-in-der-tierhaltung.html>
- CBS. (2014). *Zuivelgroothandel zet 12 miljard euro om*. Opgeroepen op 2015, van [Cbs.nl](http://www.cbs.nl): <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/handelhoreca/publicaties/artikelen/archief/2014/2014-4059-wm.htm>
- Colpin, N. (2014, Juni 20). *Wanneer-mag-men-als-gemeente-met-rode-diesel-rijden*. Opgeroepen op 2015, van www.vvsg.be: <http://www.vvsg.be/nieuws/PublishingImages/Paginas/Wanneer-mag-men-als-gemeente-met-rode-diesel-rijden/Nota%20ivm%20te%20gebruiken%20motorbrandstof%20door%20de%20land->

- %20en%20bosbouwtractoren%20%28tav%20de%20overheden%20en%20federaties%29.pdf
- Commissie, E. (2013). *Diergezondheid en dierenwelzijn*. Opgeroepen op 2015, van www.europa-nu.nl: http://www.europa-nu.nl/id/vhuyh1ty3yok/diergezondheid_en_dierenwelzijn
- Commissie, E. (2010). *Nitraatrichtlijn*. Opgeroepen op 2015, van ec.europa.eu: <http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/nitrates/nl.pdf>
- Commissie, E. (2013). *richtlijn 91/676/EEG*. Opgeroepen op 2015, van [rvo.nl](http://www.rvo.nl): <http://www.rvo.nl/sites/default/files/2014/05/2014%20291%20EU%20derogatie%20NL%202014.pdf>
- CTS. (2015). *Movement service*. Opgeroepen op 2015, van secure.services.defra.gov.uk: <https://secure.services.defra.gov.uk/wps/portal/ctso>
- DAP. (2015). *Onthoornen kalveren*. Opgeroepen op 2015, van dapgorter.nl: dapgorter.nl
- DAP. (2015). *Periodieke bedrijfscontrole dierenarts*. Opgeroepen op 2015, van dapgorter.nl: dapgorter.nl
- DGZ. (2015). *administratieve verplichtingen van de rundveehouder*. Opgeroepen op 2015, van [dgz.be](http://www.dgz.be): <http://www.dgz.be/administratieve-verplichtingen-van-de-rundveehouder>
- dieselprijs. (2015, augustus). *actuele dieselprijzen*. Opgeroepen op 2015, van dieselprijs.eu: <http://dieselprijs.eu/>
- Dijkma. (2014). *Europa staat dierenwelzijn in de weg*. Opgeroepen op 2015, van [nu.nl](http://www.nu.nl): <http://www.nu.nl/politiek/3911822/europa-staat-dierenwelzijn-in-weg.html>
- Douane. (2013). *Exonération, réduction et franchise de la taxe intérieure de consommation (TIC)*. Opgeroepen op 2015, van [douane.gouv.fr](http://www.douane.gouv.fr): <http://www.douane.gouv.fr/articles/a10990-exoneration-reduction-et-franchise-de-la-taxe-interieure-de-consommation-tic>
- Eigenraam, A. (2013). *Run op Nederlandse babyvoeding door Chinezen*. Opgeroepen op 2015, van [NRC.nl](http://www.nrc.nl): <http://www.nrc.nl/nieuws/2013/01/16/run-op-nederlandse-babyvoeding-door-chinezen>
- EU, d. r. (2007). *transportverordening*. Opgeroepen op 2015, van www.levendehave.nl: <http://www.levendehave.nl/kennisbank/algemeen/europese-transportverordening>
- Europees Parlement. (2015). *Hervorming Europees landbouwbeleid*. Opgeroepen op 2015, van www.europa-nu.nl: http://www.europa-nu.nl/id/vhfvp7v8jja/hervorming_europees_landbouwbeleid
- Europees Parlement, R. E. (2014). *VERORDENING (EG) Nr. 882/2004 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD*. Opgeroepen op 2015, van eur-lex.europa.eu: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:165:0001:0141:NL:PDF>
- Fosfaatgebruiksnormen, R. (2015). *Fosfaatgebruiksnormen*. Opgeroepen op 2015, van www.rvo.nl: <https://www.rvo.nl/.../Tabel%20%20Fosfaatgebruiksnormen%2020...>
- Frank Aarts, v.-f. (2012). *Millieuwetgeving in landen om ons heen*. Opgehaald van [wageningen universiteit](http://edepot.wur.nl/240226): <http://edepot.wur.nl/240226>
- frontierworld. (2015). *vrijhandelsverdrag-ttip-bedreigt-consumentenbescherming*. Opgeroepen op 2015, van frontierworld.nl: <http://frontierworld.nl/vrijhandelsverdrag-ttip-bedreigt-consumentenbescherming.html/>
- garonne, H. (2015). *equarrissage*. Opgeroepen op 2015, van [haute-garonne.chambagri.fr](http://www.haute-garonne.chambagri.fr): <http://www.haute-garonne.chambagri.fr/spip.php?article170>
- GLB. (2014). *Uitgave GLB Nederland*. Opgeroepen op 2015, van mijn.rvo.nl: <https://mijn.rvo.nl/documents/13225/2111455/Uitgaven+GLB+in+beeld+2014+%28Jpeg%29/cecb548e-dc4b-442e-9c05-9d75eb298232?t=1429601868527?t=1429601868527>

- Grondprijs. (2015). *Grondprijs*. Opgeroepen op 2015, van Grondprijs.net: <http://grondprijs.net/gemiddelde-belgie.html>
- Hall, M. v. (2015). *Melkveehouderij wordt te intensief*. Opgeroepen op 2015, van melkvee.nl: <http://www.melkvee.nl/nieuws/7838/clm--melkveehouderij-wordt-te-intensief>
- handboek, M. (2014). *Handboek melkveehouderij*. Opgeroepen op 2015, van Handboek melkveehouderij: file:///D:/Downloads/Handboek_Melkveehouderij_2014_-_H10.pdf
- Heijmans, M. (2008). "*De bodem wordt weer de basis van het landbouw bedrijf*". Opgehaald van www.bodemacademie.nl: <http://www.bodemacademie.nl/documenten/14.pdf>
- Hofstee, S. (2014). *elke boer aan de emissiearme vloer*. Opgeroepen op 2015, van veeteelt: <https://myjour.com/a/veeteelt/elke-boer-aan-de-emissiearme-vloer>
- Kamer, D. (2005). *Gemeenschappelijke forfaitaire regeling voor landbouwproducenten*. Opgeroepen op 2015, van <http://curia.europa.eu/>: http://curia.europa.eu/juris/document/document_print.jsf;jsessionid=9ea7d2dc30dbf8a994f1a5f0485ebbbb2ef837d746.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxuMb90?doclang=NL&text=&pageIndex=0&docid=59795&cid=160655
- Karel, E. (2015). <http://rjh.ub.rug.nl/index.php/ha/article/viewFile/17942/15410>. Opgeroepen op 2015, van Rug Journal Hosting: <http://rjh.ub.rug.nl/index.php/ha/article/viewFile/17942/15410>
- kwin. (2014). *algemeen machines en loonwerk*. Opgehaald van www.kwin.nl
- Leenstra. (2009). *Indicatoren van dierenwelzijn*. Opgeroepen op 2015, van rijksoverheid.nl: file:///D:/Downloads/20090107-trcdl2009-1394-bijlage1.pdf
- lkv. (2015). *gebuehren*. Opgeroepen op 2015, van www.lkv-sh.de: <http://www.lkv-sh.de/vvvo/gebuehren>
- Logistiek, V. e. (2014). *export keuring*. Opgeroepen op 2015, van vee-logistiek.nl
- Mazout. (2015). *accijnzen landbouw*. Opgeroepen op 2015, van [Mazoutservice.be](http://mazoutservice.be): <http://www.mazoutservice.be/bedr/nl/accijnzen/landbouw>
- MDV. (2015). *fiscale regelingen*. Opgeroepen op 2015, van maatlatduurzameveehouderij.nl: <http://www.maatlatduurzameveehouderij.nl/53/voor-veehouders/fiscale-regelingen.html>
- Morrow, A. (2012). *Use slurry efficiently and prepare for the closed spreading period for slurry and manures*. Opgeroepen op 2015, van www.dardni.gov.uk: http://www.dardni.gov.uk/index/farming/countryside-management/countryside_management_news_articles/press_water_quality/press-use_slurry_efficiently_and_prepare_for_the_closed_spreading_period_for_slurry_and_manures.htm
- Natura 2000. (2015). *Natura 2000*. Opgeroepen op 2015, van [Natura2000.nl](http://www.natura2000.nl/): <http://www.natura2000.nl/>
- Nieuwe Oogst, v. V. (2011). *Stallenbouw sector nog flinke verschillen*. Opgeroepen op 2015, van [Ltonoord.nl](http://www.ltonoord.nl): <http://www.ltonoord.nl/nieuws/stallenbouw-sector-nog-flinke-verschillen>
- Novum. (2015). *China scherpt import babyvoeding*. Opgeroepen op 2015, van nu.nl: <http://www.nu.nl/ondernemen/3768370/china-scherpt-import-babyvoeding.html>
- NVM. (2015). *Grondprijzen*. Opgeroepen op 2015, van nvm.nl: <https://www.nvm.nl/landelijk/marktinformatie/grondprijzen.aspx>
- NVWA. (2005). *Verordening- 2005*. Opgeroepen op 2015, van rvo.nl: https://www.nvwa.nl/txmpub/files/?p_file_id=2208308
- Paulsen. (2012). *Europarlementariër Paulsen wil gezamenlijke strategie voor dierenwelzijn*. Opgeroepen op 2015, van [Europa-nu.nl](http://europa-nu.nl): http://www.europa-nu.nl/id/vj0wgq6p9szn/nieuws/europarlementarier_paulsen_wil?ctx=vh95l1xqujwu&st_art_tab0=10
- Proplanta. (2013). *Bodenpreise*. Opgeroepen op 2015, van [proplanta](http://www.proplanta.de): <http://www.proplanta.de/Markt-und-Preis/Bodenpreise/>

PVE. (2012). *antibiotica algemeen*. Opgeroepen op 2015, van pve.nl:

<http://www.pve.nl/pve?waxtrapp=fchHsHsuOnbPTEcBZH&context=nfMsHsuOnbPTEC>

Ramiro Riera, A.-M. V. (2007). *inspection sanitaire abattoirs*. Opgeroepen op 2015, van [www.interieur.gouv.fr/](http://www.interieur.gouv.fr/file:///D:/Downloads/PAM_07-005-01_inspection_sanitaire_abattoirs%20(1).pdf): file:///D:/Downloads/PAM_07-005-01_inspection_sanitaire_abattoirs%20(1).pdf

Roller, J. (2014). *grants-and-cost-share-programs/good-agricultural-practices-(gap)*. Opgeroepen op 2015, van agriculture.ks.gov/: [https://agriculture.ks.gov/ksda-services/grants-and-cost-share-programs/good-agricultural-practices-\(gap\)](https://agriculture.ks.gov/ksda-services/grants-and-cost-share-programs/good-agricultural-practices-(gap))

RVO. (2015). *Derogatie*. Opgeroepen op 2015, van [rvo.nl](http://www.rvo.nl): <http://www.rvo.nl/onderwerpen/agrarisch-ondernemen/mest-en-grond/gebruiksruimte-berekenen/derogatie/betalen-en-tarief>

RVO. (2015). *Gemeenschappelijk landbouw beleid*. Opgeroepen op 2015, van [rvo.nl](http://www.rvo.nl): <http://www.rvo.nl/onderwerpen/agrarisch-ondernemen/gemeenschappelijk-landbouwbeleid>

RVO. (2015). *Registeren runderen*. Opgeroepen op 2015, van [rvo.nl](http://www.rvo.nl): <http://www.rvo.nl/onderwerpen/agrarisch-ondernemen/dieren/dieren-registreren/runderen>

Savills. (2015). *Farmland market*. Opgeroepen op 2015, van savill.co.uk: <http://pdf.euro.savills.co.uk/uk/rural---other/market-in-minutes-uk-farmland-market-q2-2015.pdf>

Schotman, T. (2015). *Pigbusiness*. Opgeroepen op 2015, van [verminder regelgeving agrarisch sector](http://www.pigbusiness.nl): <http://www.pigbusiness.nl/nieuws/3083/verminder-regelgeving-agrarische-sector>

Schuldink, L. (2015, april). *Mestverwerkingsplicht wat is uw strategie*. Opgeroepen op 2015, van [Countus.nl](http://countus.nl): <http://countus.nl/brochures/47/mestverwerkingsplicht-wat-is-uw-strategie>

Sophia Beunder, B. v. (2015). *De feiten en fabel over ttip*. Opgeroepen op 2015, van [ftm.nl](http://www.ftm.nl): <http://www.ftm.nl/exclusive/de-feiten-en-fabels-over-ttip/>

Swennen, J. (2013). *Fiscale gunstmaatregelen voor premies blijven dan toch behouden*. Opgeroepen op 2015, van www.sbb.be: <https://www.sbb.be/Nederlands/Doelgroepen/Landtuinbouw/Nieuwslandbouweerdere-berichten/tabid/1690/articleType/ArticleView/articleId/1540/language/nl-BE/Fiscale-gunstmaatregelen-voor-premies-blijven-dan-toch-behouden.aspx>

ToekomstGLB. (2011). <http://www.toekomstglb.nl>. Opgeroepen op 2015, van [toekomstglb.nl](http://www.toekomstglb.nl): <http://www.toekomstglb.nl/agrarisch-nederland-teleurgesteld-over-voorstellen-350.html>

Trojan, C. (2008). *Stikstof/ammoniak in relatie tot Natura 2000*. Opgeroepen op 2015, van rijksoverheid.nl: file:///D:/Downloads/20080630-dn-2008-2160-bijlage1.pdf

UR, W. (2015). *Excretiewijzer BEX, BEA- BEP*. Opgeroepen op 2015, van [wageningenur.nl](http://www.wageningenur.nl): <http://www.wageningenur.nl/nl/show/ExcretieWijzer-BEX-BEA-BEP.htm>

Vergonjeanne, R. (2012). *Utiliser moins d'antibiotiques pour les utiliser mieux*. Opgeroepen op 2015, van www.web-agri.fr: <http://www.web-agri.fr/conduite-elevage/sante-animale/article/stephane-le-foll-utiliser-moins-d-antibiotiques-pour-les-utiliser-mieux-1184-84750.html>

Verhoog, D. (2014). *De agrarische handel van nederland in 2014*. Opgeroepen op 2015, van Lei Wageningen: file:///D:/Downloads/de-agrarische-handel-van-nederland-in-2014.pdf

Vermaas, M. (2013). *Geen-compensatie-afschaffen-rode-diesel*. Opgeroepen op 2015, van [boerderij.nl](http://www.boerderij.nl): <http://www.boerderij.nl/Home/Nieuws/2013/3/Geen-compensatie-afschaffen-rode-diesel-1212819W/>

V-focus. (2015). *Ammoniakdossier*. Opgeroepen op 2015, van [v-focus](http://www.v-focus.nl): <http://www.v-focus.nl/ammoniakdossier/>

- VILT. (2011). *Europees actieplan tegen antibioticaresistentie*. Opgeroepen op 2015, van www.vilt.be:
http://www.vilt.be/Europees_actieplan_tegen_antibioticaresistentie
- Vliet, H. v. (2015). *Dit zijn de gevolgen van de Russische boycot*. Opgeroepen op 2015, van [nrcq.nl](http://www.nrcq.nl): <http://www.nrcq.nl/2015/07/02/dit-zijn-de-gevolgen-van-de-russische-boycot>
- VLM. (2015). *afstandregels tot waterlopen*. Opgeroepen op 2015, van [vlm.be](http://www.vlm.be):
<https://www.vlm.be/nl/themas/Mestbank/bemesting/aanwenden-van-mest/afstandsregels-tot-waterlopen/Paginas/default.aspx>

Bijlages

Bijlage 1 Voorwaarde runderen vervoeren

Wegvervoer van gewervelde dieren
WLZVL-026
Versie: 1.0.5

31 mei 2011

RUNDEREN

A. Beladingnormen

categorie	gewicht bij benadering (in kg)	oppervlakte in m ² per dier
fokkalveren	50	0,30 tot 0,40
middelgrote kalveren	110	0,40 tot 0,70
zware kalveren	200	0,70 tot 0,95
middelgrote runderen	325	0,95 tot 1,30
grote runderen	550	1,30 tot 1,60
zeer grote runderen	> 700	> 1,60

Deze getallen kunnen variëren, afhankelijk niet alleen van het gewicht en de grootte van de dieren, maar ook van hun fysieke conditie, de weersomstandigheden en vermoedelijke transporttijd

B. Overige voorschriften

- Runderen worden niet aan de hoorns of aan neusringen vastgebonden;
- Volwassen runderen en kalveren worden niet gezamenlijk (d.w.z. in één compartiment) vervoerd; uitz. : koe met zogend kalf
- Volwassen stieren en koeien worden niet gezamenlijk vervoerd;
- Bij lange transporten moeten kalveren meer dan veertien dagen oud zijn tenzij zij vergezeld gaan van hun moeder;
- De vrije ruimte boven de schoft van het hoogste dier dient minimaal 25 cm te bedragen; dit geldt voor slachtrunderen > 1 jaar. Consequentie hiervan is dat verreweg de meeste slachtrunderen niet meer dubbel-laags geladen kunnen worden bij een maximale veewagenhoogte van 4 meter (alleen kleine rassen zouden bij deze norm nog dubbel geladen kunnen worden).

C. Tussenpozen voor het drinken en het voeren, alsmede transport- en rusttijden

- Runderen moeten na een transporttijd van 14 uur een voldoende rusttijd van minimaal 1 en maximaal 3 uur krijgen, waarin zij worden gedrenkt en zo nodig gevoederd. Na deze rusttijd kunnen zij opnieuw 14 uur vervoerd worden.
- Kalveren moeten na een transporttijd van 9 uur een voldoende rusttijd van minimaal 1 en maximaal 3 uur krijgen, waarin zij met name gedrenkt en zo nodig gevoederd worden. Na deze rusttijd kunnen zij opnieuw 9 uur vervoerd worden
- In het belang van de dieren kunnen de transporttijden met twee uur worden verlengd, met name gelet op de nabijheid van de plaats van bestemming;

Bijlage 2 Dieselprijzen

De brandstofkosten in Nederland zijn gemiddeld €141 per hectare wanneer er onbeperkt, beperkt geweid wordt en er veel gebruik van loonwerk wordt gemaakt (dieselprijs: €1,026) (kwin, 2014). Met dit cijfer kan worden berekend hoeveel liter diesel hiervoor nodig is. Per hectare wordt $\text{€ } 141 / \text{€ } 1,026 = 137,43$ liter dieselolie gebruikt.

De huidige dieselprijs ligt op € 1,296 per liter, inclusief btw.

Nederland

$137,43 * \text{€ } 1,296 = \text{€ } 178,11$ per ha grasland, inclusief btw

België

$137,43 * \text{€ } 0,59$ (=prijs per liter dieselolie) = € 81,08 per ha grasland, inclusief btw

Duitsland

$137,43 * \text{€ } 0,95$ (=prijs per liter dieselolie) = € 130,56 per ha grasland, inclusief btw

Verenigd Koninkrijk

$137,43 * \text{€ } 0,66$ (=prijs per liter dieselolie) = € 90,70 per ha grasland, inclusief btw

Frankrijk

$137,43 * \text{€ } 0,5822$ (=prijs per liter dieselolie) = € 80,01 per ha grasland, inclusief btw

Bijlage 3 NVWA tarieven

OVERZICHT TARIEVEN NVWA (excl laboratorium, herinspecties en fytosanitair) 1 APRIL 2015.

Tarieven zijn gebaseerd op:

- Regeling NVWA tarieven.

- Warenwetregeling vaststelling van tarieven voor retributies levensmiddelen 2008

De tarieven zijn per 1 april 2015 geactualiseerd

Aan dit overzicht kunnen geen rechten worden ontleend.

ERKENDE BEDRIJVEN¹

<i>Algemeen (onafhankelijk van de soort werkzaamheid)</i>	tarief 2015
starttarief per persoon	€ 157,56
starttarief per persoon voor een pluimvee- of wildslachthuis met minder dan 10 GVE per week	€ 60,90
kwartier medewerker keuring of inspectie	€ 28,26
toeslag buiten openingstijd per persoon per kwartier	€ 8,48
toeslag te late aanmelding per persoon per kwartier	€ 8,48
toeslag te late afmelding/onderbreking/uitstel per persoon per kwartier	€ 28,26
toeslag uitloop per persoon per kwartier	€ 28,26
Roodvleesslachthuis dat minder dan 10 GVE per week behandelt	
starttarief per persoon voor een roodvlees slachthuis met minder dan 10 GVE per week	€ 19,34
toeslag buiten openingstijd per persoon per kwartier voor een roodvleesslachthuis met minder dan 10 GVE per week	€ 36,73
toeslag te late aanmelding voor slachthuis met minder dan 10 GVE per week	€ 19,34
toeslag te late afmelding voor slachthuis met minder dan 10 GVE per week	€ 19,34
toeslag uitloop voor slachthuis met minder dan 10 GVE per week	€ 19,34
Overige tarieven	
tarief per ton geslacht gewicht i.v.m. de residuencontroles (slachterijen)	€ 1,63
toeslag CLIENT voor exportcertificaten via applicatie CLIENT aangevraagd	€ 5,14
aanvraag vergunning wet op de dierproeven	€ 1.783,73
laboratoriumonderzoek	werkelijke kosten
herkeuringstarief per dier	€ 496,65
invoert toestemming dierlijke bijproducten, handelsmonster,...	€ 226,06
toestemming vervoer dierlijke bijproducten (bijlage VI, onderdeel 2 EG/92/2005)	€ 226,06
aanvraag vergunning mest	€ 226,06
aanvraag registratie	€ 37,03
residu onderzoek melk en eieren in kader nationaal plan	werkelijke kosten
residu onderzoek aquacultuurproducten per ton in kader nationaal plan	€ 0,1201

¹ Hiermee worden voornamelijk de bedrijven bedoeld die producten van dierlijke oorsprong verwerken zoals slachterijen,

OVERZICHT TARIEVEN NVWA (excl laboratorium, herinspecties en fytosanitair) 1 APRIL 2015.

LEVENDE DIEREN EN LEVENDE PRODUCTEN²

<i>Algemeen (onafhankelijk van de soort werkzaamheid)</i>	<i>tarief 2015</i>
starttarief per persoon	€ 103,64
kwartier medewerker keuring of inspectie	€ 37,03
toeslag buiten openingstijd per persoon per kwartier	€ 11,10
toeslag te late aanmelding per persoon per kwartier	€ 11,10
toeslag te late afmelding/onderbreking/uitstel per persoon per kwartier	€ 37,03
toeslag uitloop per persoon per kwartier	€ 37,03
Overige tarieven	
toeslag CLIENT voor exportcertificaten via applicatie CLIENT aangevraagd	€ 5,14
supplement invoer traces door NVWA	€ 37,03
vergunning voor een vervoerder	€ 74,05
wijziging vergunning vervoerder	€ 37,03
aanvraag registratie	€ 37,03
laboratoriumonderzoek	werkelijke kosten
Beoordeling kwaliteitssystemen Regeling Preventie	Werkelijke kosten

IMPORT

<i>Invoer- en doorvoercontroles uit derde landen van dierlijke producten, levende dieren en levende producten</i>	<i>tarief 2015</i>
tarief per kilogram op weekdagen tussen 06.00 en 23.00 uur	€ 0,01138
minimum bedrag per partij op weekdagen tussen 06.00 en 23.00 uur	€ 69,30
maximum bedrag per partij op weekdagen tussen 06.00 en 23.00 uur	€ 533,30
tarief per kilogram tussen 23.00 en 06.00 uur, zaterdag, zondag en feestdag	€ 0,01479
minimum bedrag per partij tussen 23.00 en 06.00 uur, zaterdag, zondag en feestdag	€ 90,10
maximum bedrag per partij tussen 23.00 en 06.00 uur, zaterdag, zondag en feestdag	€ 693,30
tarief per kilogram indien afkomstig uit Nieuw-Zeeland	€ 0,0017
minimum bedrag per partij indien afkomstig uit Nieuw-Zeeland	€ 35,58
maximum bedrag per partij indien afkomstig uit Nieuw-Zeeland	€ 414,98
<i>maximum bedrag in geval van visproducten stukgoederen:</i>	
scheepslading tot 500 ton	€ 745,96
scheepslading 500 tot 1000 ton	€ 1.491,92
scheepslading 1000 tot 2000 ton	€ 2.983,89
scheepslading 2000 ton en meer	€ 4.475,83
<i>maximum bedrag in geval van pluimveevleesproducten stukgoederen:</i>	
scheepslading tot 500 ton	€ 969,73
scheepslading 500 tot 1000 ton	€ 1.939,50
scheepslading 1000 tot 2000 ton	€ 3.879,04
scheepslading 2000 ton en meer	€ 5.826,52
tarief per document bedoeld in artikel 34, eerste lid, van de Regeling diervoeders	€ 28,26
laboratoriumonderzoek	werkelijke kosten

² Incl. erkende bedrijven in relatie tot levende dieren (uitgezet slachterijen)

Bijlage 4 Vergelijking exportkeuring

(export met één certificaat, duur van een keuring een half uur, export binnen EU)

Nederland

Starttarief	€	102,11
30 min keuring 2*36,48	€	72,96
Totaal	€	175,07

België

Vast tarief incl. keuring	€	44,13
---------------------------	---	-------

Duitsland Nordheim- Westfalen

Vast bedrag per rund	€	2,81
25 runderen per vracht		25*
	€	70,25

Duitsland Nedersaksen

Vast bedrag per rund	€	2,00
25 runderen per vracht		25*
Controlekosten	2*€17,50	€ 35,00
		€ 85,00

Frankrijk

Certificaat	€ 30	€ 37
Keuring door dierenarts	€ 15	€ 15
	€ 45	€ 52

(Logistiek, 2014)

Bijlage 5 Kosten erkenning verzamelplaats

Nederland

2 keer per jaar controle met één dierenarts en één controleur, 4 uur per persoon inclusief uitwerking van de inspectie.

Starttarief p.p. € 102,11	€ 204,22
Kosten per kwartier € 36,48	<u>€ 1167,36</u>
	€ 1371,58

2 keer per jaar controle 2*€ 1371,58 **€ 2743,16**

België

2 keer per jaar controle, geen kosten voor de eigenaar

Controle kosten € 0

Duitsland Nordrhein- Westfalen

2 keer per jaar controle, vast tarief voor eerste half uur vervolgens kwartaal tarief, uitgaande van dezelfde inspectietijd als in Nederland.

Kosten minimaal		kosten maximaal	
Eerste half uur	€ 75	eerste half uur	€ 100
Kwartarief 14*€13	<u>€ 182</u>	kwartiertarief 14*€38	<u>€ 532</u>
	€ 257		€ 632
2x per jaar controle 2*€ 257	€ 514	2*€ 632	€ 1264
Gemiddelde kosten Nordrhein- Westfalen	€ 889		

Duitsland Nedersaksen

2x per controle, tarief naar tijd per kwartier. Uitgaande van dezelfde inspectietijd als in Nederland.

Tarief per kwartier	€ 17,50
16 kwartieren	<u>16</u>
	€ 280

2x per jaar controle 2*€ 280 **€ 560**

Plus reiskosten 0,30 cent/km

Bijlage 6 Tabel mestregels referentielanden

Tabel 1

Rekenwijze stikstofexcretie, excretienormen, derogatie en opslag drijfmest bij de Dairyman-partners (VL = Vlaanderen; WA = Wallonië; FR = Frankrijk; DU = Duitsland; NI = Noord Ierland; IE = Ierland; LU = Luxemburg; NL = Nederland)

	VL	WA	FR	DU	NI	IE	LU	NL
N-excretie afhankelijk van melk/koe	Ja	Nee	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja
N-excretie afhankelijk ureum in melk	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Ja
N-excretie afhankelijk van voeding	Nee	Nee	Ja	Ja	Nee	Nee	Nee	Nee
Excretienorm N (kg /melkkoe)	81-151 ²	90	75-126	76-120	91	85	85-102	68-163
Excretienorm P (kg/melkkoe)	26-43	NVT ¹	38	27-39	NVT ¹	30	NVT ¹	34-49
Derogatie mogelijk?	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee	ja
% Melkveebedrijven met derogatie	51	0	0	<0.1	4	20	0	95
Maximale plaatsing van dierlijke N (kg/ha)	200-250	170	170	230	250	250	170	250
Minimale opslagcapaciteit drijfmest (maanden)	6 - 9	6	4 - 9	6	5	4 - 6	4 - 6	7
Opslag verplicht afdekken?	Ja	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	ja

¹ NVT: geen onderdeel van de wetgeving.

² De forfaitaire excretienorm van een melkkoe kan variëren van 81 tot 151 kg per melkkoe.

(Frank Aarts, 2012)

Bijlage 7 Mesttoediening

Zodenbemester	€	90,--/ ha
Bouwlandinjecteur 25m/ha	€	103,--/ ha
Bouwlandinjecteur 45m/ha	€	139,50/ha
Bouwlandinjecteur gemiddeld ($€ 103, -+€ 139,50$)/2=	€	121,25/ha
Bovengrondsuitrijden gemiddeld ($€30+ €40$)/2=	€	35,-- /ha

(kwin, 2014)

Verschil kosten bemesting grasland (zodenbemester t.o.v. ketsplaat)

Zodenbemester	€ 90, -/ ha
Ketsplaat	€ 35, -/ha
Verschil	€ 55, -/ha

Verschil kosten bemesting bouwland (bouwlandinjecteur t.o.v. ketsplaat)

Bouwlandinjecteur	€ 121,25/ ha
Ketsplaat	€ 35,-- / ha
Verschil	€ 86,25/ ha

Emissie arme vloeren

Traditionele roostervloer	€ 35- € 45	m ² gemiddeld	€ 40
Emissiearme vloeren	€ 80- € 160	m ² gemiddeld	€ 120
Verschil			€ 80

(Hofstee, 2014)

Bijlage 8 Natura 2000 gebieden

Bijlage 9 Derogatie

Tarieven

Van (ha)	Tot (ha)	Bedrag (€)
0,01	5,00	15,70
5,01	10,00	47,10
10,01	15,00	78,50
15,01	20,00	109,90
20,01	25,00	141,30
25,01	30,00	172,70
30,01	35,00	204,10
35,01	40,00	235,50
40,01	45,00	266,90
45,01	50,00	298,30
50,01	55,00	329,70
55,01	60,00	361,10
60,01	65,00	392,50
65,01	70,00	423,90
70,01	75,00	455,30
75,01	80,00	486,70
80,01	85,00	518,10

Alleen voor graasdierenmest

De gebruiksnorm van 230 of 250 kilogram stikstof bij derogatie geldt alleen voor mest van graasdieren. Graasdieren zijn runderen (behalve witvleeskalveren), schapen, geiten, paarden, ezels, Midden-Europese edelherten, damherten en waterbuffels. Het maakt niet uit of de mest op het eigen bedrijf is geproduceerd of is aangevoerd.

Als u ook mest van staldieren gebruikt, berekent u eerst hoeveel hectare u nodig heeft om de graasdierenmest toe te delen. Voor die hectares geldt de norm van 230 of 250 kilogram stikstof per hectare per jaar. Voor de overige hectares geldt de norm van 170 kilogram stikstof per hectare per jaar. U berekent uw gebruiksruijnte op bedrijfsniveau en u mag de mest naar eigen inzicht verdelen.

(RVO, Derogatie, 2015)

Bijlage 10 Tarieven Rendac

Kadavertarieven 2015

kadaver code	meldeenheid	diersoort	kosten per stop			
			TARIEF 2015 (EXCL. BTW)			
				200l per vat	750l per kantel-container	950l per bak*)
€ per "vaten" stops op geplande dagen	stop	alle	12,83	12,83	12,83	12,83
€ per reguliere stops	stop	alle	17,93	17,93	17,93	17,93

kadavercode	meldeenheid	diersoort	kosten per dier			
			TARIEF 2015 (EXCL. BTW)			
				200l per vat	750l per kantel-container	950l per bak*)
11	stuk	Slachtvarken	1,69	5,29	19,99	25,34
12	stuk	Big	-	5,29	19,99	25,34
13	stuk	Zeug	6,35	-	19,99	25,34
21	stuk	Rund > 1 jaar	20,80	-	-	-
22	stuk	Kalf	2,91	5,29	19,99	25,34
23	stuk	Nuka	1,66	5,29	19,99	25,34
31	stuk	Schaap	1,66	5,29	19,99	25,34
32	stuk	Lam (schaap)	-	5,29	19,99	25,34
41	stuk	Geit	0,87	5,29	19,99	25,34
42	stuk	Lam (geit)	-	5,29	19,99	25,34
51	stuk	Paard	14,56	-	-	-
52	stuk	Veulen	2,91	5,29	19,99	25,34
53	stuk	Pony	6,65	5,29	19,99	25,34
61	kg	Pluimvee	-	5,29	19,99	25,34
71	stuk	Overige dieren	5,41	5,29	19,99	25,34
73	kg	Nertsen	-	5,29	19,99	25,34
81	kg	ov. Tonmateriaal	-	5,29	19,99	25,34
*) erfabonnement verplicht: 2,35 per stop						

Bijlage 11 Tarievenlijst destructie Verenigd Koninkrijk

Kadaver	Kosten in pond	Kosten in euro
Rund >48 maanden	47,20	60,12
Rund 24- 48 maanden	47,20	60,12
Rund 13- 23	47,20	60,12
Rund 0- 1 maand	6	7,64
Rund 2-3 maand	12	15,29
Rund 4- 6 maand	28	35,67
Rund 7- 12 maand	32	40,76

Grayshill (emailcontact)

Bijlage 12 Email contact

Pieter Snoek

From: British Cattle Movement Service

Date: 24 September 2015

Thank you for your recent email.

We do not charge to register an animal.

If you need to contact us again about this matter, please quote reference number 15675298.

Kind regards

Ryan Gibb
Passport Operations

-----Original Message-----

From: donotreply@bcms.gov.uk [mailto:donotreply@bcms.gov.uk]

Sent: 22 September 2015 14:40

To: CTSOsysfeedback

Subject: Site Feedback

Name : Pieter Snoek Holding ID :

Email : pieter_snoek@hotmail.com

.....

Dear CTS,

For my thesis i send you this mail. I'm trying to compare all animal registrations companies together. My question is therefore:
how much it costs to register an animal.

with kind regards,

Pieter Snoek (student)

Bijlage 13: Het gemiddelde Nederlands melkveebedrijf

Overzicht 1

Ontwikkeling van de bedrijfsstructuur

	2014	2013	2012
Grondgebruik			
Grasland	43,43	41,69	41,18
Maïsland	6,33	7,03	7,09
Overig	0,35	0,45	0,34
Totaal	50,11	49,17	48,61
Melkquotum (kg)			
Eigendom	714.654	710.622	696.759
(Ver)lease	4.487	5.618	214
Gebruiksquotum	719.141	716.241	696.974
Veebezetting			
Melk- en kalfkoeien	92,1	90,6	86,1
Jongvee > 2 jaar	4,8	4,9	5,1
Jongvee 1-2 jaar	28,2	26,0	25,0
Jongvee < 1 jaar	33,0	30,2	27,9
Fokstieren	0,9	0,8	0,8
Bedrijfsomvang in NGE			
Melkvee	124,2	122,8	116,8
Arbeid (per VAK)			
NGE	80	79	75
Melkkoeien	59	58	56
Meetmelk (kg)	506.011	493.271	469.051
Intensiteit (per ha)			
Melkkoeien	1,88	1,89	1,82
Meetmelk (kg)	16.078	15.983	15.403

Overzicht 2

Ontwikkeling van de technische resultaten

	2014	2013	2012
Productiegegevens			
Totale melkproductie (kg)	752.635	727.598	690.894
% vet	4,39	4,39	4,39
% eiwit	3,50	3,52	3,52
Totale meetmelkproductie (kg)	795.410	768.138	729.175
Meetmelk / koe (kg)	8,637	8,453	8,448
Meetmelk / koe per dag (kg)	23,7	23,2	23,1
Veemanagement			
% geboorten	102	101	101
% kalversterfte	11,8	11,7	11,5
% gestorven andere runderen	2,6	2,6	2,6
% verkoop melkkoeien	23,9	22,8	23,1
% insteek vaarzen	27,4	27,8	28,3
Jongvee per 10 melkkoeien	6,7	6,7	6,7
Voermanagement			
kVEM krachtvoer / 100 kg MM	24,4	24,6	24,4
kVEM krachtvoervervanger / 100 kg MM	3,7	3,5	3,9
kVEM ruwvoer (aankoop) / 100 kg MM	8,2	7,5	6,6
kVEM ruwvoer (verkoop) / 100 kg MM	0,8-	1,0-	1,0-
Prijzen			
Melk / 100 kg geleverde melk	40,63	42,53	36,41
Melk / 100 kg MM	38,69	40,19	34,42
Krachtvoer / 100 kVEM	29,36	32,35	29,99
Krachtvoervervanger / 100 kVEM	22,95	25,10	21,99
Aangekocht ruwvoer / 100 kVEM	19,50	18,63	18,34
Melkvee	608	655	681
Vrouwelijk jongvee > 2 jaar	747	800	795
Vrouwelijk jongvee 1-2 jaar	671	690	668
Jongvee < 1 jaar	128	131	165
Fokstieren > 1 jaar	999	1.049	1.040
Aankoop melkvee en jongvee > 1 jaar	1.064	1.115	1.084
Grondproductie (kVEM per ha)			
Behoeftte			
Melkkoeien	11.455	11.429	11.016
Jongvee en fokstieren	2.674	2.543	2.466
Overig vee	89	102	107
Totaal (a)	14.219	14.074	13.589
Verbruik			
Krachtvoer	3.903	3.913	3.732
Krachtvoervervangers	617	578	625
Ruwvoer	1.149	1.061	739
Totaal (b)	5.670	5.552	5.095
Netto productie (a-b)	8.549	8.522	8.493

Overzicht 3

Ontwikkeling van het resultaat

	Absoluut			Per 100 kg meetmelk		
	2014	2013	2012	2014	2013	2012
Saldi						
Saldo melkvee	220.457	221.462	178.251	27,72	28,82	24,41
Saldo overige takken	1.215	1.236	1.298	0,15	0,18	0,20
Verlease melkquotum	3.122	3.018	2.498	0,39	0,50	0,41
Werk voor derden	4.968	3.866	3.498	0,62	0,57	0,52
Bedrijfstoeslag	22.692	22.582	23.070	2,85	3,01	3,23
Overige bedrijfsopbrengsten	8.332	9.580	9.969	1,05	1,31	1,43
Bedrijfsaldo (a)	260.786	261.831	218.585	32,79	34,41	0,21
Niet toegerekende kosten						
Betaalde arbeid	3.534	4.558	4.257	0,44	0,51	0,49
Loonwerk	25.378	20.851	19.488	3,19	2,76	2,72
Onderhoud en verzekeringen						
- Machines en werktuigen	27.610	25.653	23.341	3,47	3,43	3,29
- Grond, gebouwen en installaties	9.168	9.091	6.567	1,15	1,21	0,94
Nutsvoorzieningen	8.338	7.970	7.787	1,05	1,11	1,14
Eigendomslasten	4.787	4.150	3.892	0,60	0,57	0,56
Mestafzetkosten	1.197	910	942	0,15	0,11	0,12
Algemene kosten	14.651	13.469	13.056	1,84	1,79	1,83
Totaal (b)	94.662	85.742	78.387	11,90	11,50	11,09
Beschikbaar voor HARR (a-b) (c)	166.124	176.002	140.197	20,89	22,91	19,12
Huur, afschrijving, en rente (HAR)						
Pacht	10.289	9.777	9.460	1,29	1,30	1,33
Lease melkquotum	8.698	9.040	3.186	1,09	1,02	0,37
Afschrijving melkquotum	18.842	20.620	19.093	2,37	2,46	2,46
Afschrijving grond, gebouwen en installaties	20.094	22.362	17.360	2,53	2,74	2,27
Afschrijving machines en werktuigen	17.712	19.269	16.541	2,23	2,49	2,26
Betaalde rente	29.252	30.827	31.424	3,68	3,90	4,19
Totaal HAR (d)	104.887	111.941	97.114	13,19	13,91	12,88
Resultaat gewone bedrijfsvoering (c-d)	61.236	64.148	43.084	7,70	8,99	6,24

(Accounts, 2015)

Hierboven is het gemiddelde melkveebedrijf in Nederland weergegeven. Om een goede berekening van de kostprijsverschillen te maken zullen alle cijfers berekend worden met deze bedrijfsgrootte als uitgangspunt. Er is voor deze bron gekozen omdat Alfa van een groot aantal bedrijven de cijfers inzichtelijk heeft. Door met deze cijfers te werken kan goed in beeld gebracht worden wat het gevolg is van extra kosten (bijvoorbeeld overheidstoezicht) voor de kostprijs van een bedrijf.

Bijlage 14: Totstandkoming kosten door wet- en regelgeving

Nederland

Antibiotica registratie

- Het jaarlijks opstellen en aanpassen van het bedrijfsgezondheidsplan en bedrijfsbehandelplan kost ongeveer €100 per jaar.
- De verplichte registratie van het antibioticagebruik brengt veel administratieve lasten met zich mee. Bovendien moet de verplichte registratie door de melkveehouder zelf worden betaald. Deze kosten bedragen ongeveer € 7,50 per maand (medicinregistratie door dierenarts in rekening gebracht)* 12 maanden= € 90 (zie hoofdstuk 3.3.2)

Contributies en heffingen

- I&R:** jaarlijks een vast bedrag van € 33,50 en 83 geboortemeldingen van € 1,31 per dier. Dat komt neer op een jaarlijks bedrag van € 33,50 + € 108,73 = € 142,23 voor identificatie en registratie (tabel 3.5.3)
- Heffingen productschap en slachtkosten:** per geslacht rund wordt € 0,85 cent in rekening gebracht door het productschap. Deze kosten komen bovenop de slachtkosten van € 11,98 per dier. Het bedrijf heeft gemiddeld 22 slachtkoeien* (€ 11,98+ € 0,85)= € 282,26 (zie bijlage 3)
- Derogatie:** Het bedrijf heeft 43,43 hectare grasland. De kosten hiervoor zijn € 298,30.(zie bijlage 9)
- Destructie:** Op het bedrijf sterven gemiddeld 11 nuchtere kalveren per jaar en 3 koeien. Deze dieren worden opgehaald door Rendac. De kosten hiervoor bedragen:

11 kalveren (11*(€ 1,66 per nuchter kalf + € 17,93 per stop) =	€ 215,49
3 koeien dieren (3 *(€ 20,80 per rund + € 17,93 per stop) =	€ 116,19
per jaar(bijlage 10).	€ 331,68

Energie(diesel)

- De dieselkosten bedragen € 178,11 per ha. Het bedrijf heeft 50 ha in gebruik, de dieselkosten per jaar bedragen € 178,11 per ha* 50ha= € 8905,50 (bijlage 2)

Milieu beleid

- Mest afvoer/ verwerking:** Het voorbeeld bedrijf heeft gemiddeld € 1197 aan kosten voor mestafvoer of -verwerking. (bijlage 12)
- Mest toediening:** de mest op het voorbeeld bedrijf wordt op twee manieren toegediend, 43,43 ha grasland via de sleufkouter (€ 90 per/ha) en 6,68 ha bouwland via de bouwlandbemester (€ 121,25 per/ha). Dit komt neer op een bedrag van € 4718,65 totaal (bijlage 7)

Welzijnsbeleid

- Onthoornen:** Veehouders in Nederland zijn verplicht hun dieren te laten onthoornen door de dierenarts. De kosten per kalf zijn € 14,04. Er worden op het gemiddelde bedrijf 33 kalveren per jaar onthoort. Dit komt neer op een bedrag van € 463,32
- Periodiek bezoek veearts:** Melkveehouders zijn verplicht elk kwartaal periodieke bedrijfscontrole te laten uitvoeren door de veearts, de kosten hiervoor bedragen € 133,10 per jaar.

Nederland		Meetmelk productie	795410					Totaal	per 100 kg/melk
Saldo	Melkvee							220.457	27.72
Grootste verschillen door wet- en regelgeving				Aantal	Kosten			Totale kosten	
Bbp/bgp				1	€ 100			€ 100,00	€ 0,01
Controle antibiotica registratie				12	€ 7,50			€ 90,00	€ 0,01
Derogatie				1	€ 298,30			€ 298,30	€ 0,04
Destructie								€ 333,68	€ 0,04
Diesel				50	€ 178,11			€ 8.905,50	€ 1,12
I&R abonnement				1	€ 33,50			€ 33,50	€ 0,00
I&R geboortemelding				83	€ 1,31			€ 108,73	€ 0,01
Keuringskosten slachten rund				22	€ 12,83			€ 282,26	€ 0,04
Mest afvoer/verwerking								€ 1.197,00	€ 0,15
Mest toediening	gras			43,43	€ 90,00			€ 3.908,70	€ 0,49
	mais+overig			6,68	€ 121,25			€ 809,95	€ 0,10
Onthoornen				33	€ 14,04			€ 463,32	€ 0,06
Periodiek bezoek veearts				1	€ 133,10			€ 133,10	€ 0,02
Totaal								€ 16.664,04	€ 2,10

België

Antibiotica registratie

- In België is het niet verplicht om antibiotica te registreren.

Contributies en heffingen

- I&R:** jaarlijks een vast bedrag van €13,00 en 83 geboortemeldingen van € 0,95 per dier. Dat komt neer op een jaarlijks bedrag van € 13 + € 78,85= € 91,85 voor identificatie en registratie in België (Hfst 3.7.1)
- Heffingen productschap en slachtkosten:** In België worden geen kosten per dier in rekening gebracht door het productschap. De slachtkosten zijn € 5 per dier. Voor het bedrijf bedragen de kosten: 22 slachtkoeien* € 5 = € 110 (Hfst 3.3.2)
- Derogatie:** Het bedrijf heeft 43,43 ha grasland. In België worden geen kosten in rekening gebracht voor derogatie.
- Destructie:** Op het bedrijf sterven gemiddeld 11 nuchtere kalveren per jaar en 3 koeien. Deze dieren worden opgehaald door Rendac. De kosten hiervoor bedragen:
 11 kalveren (11*(€ 1,66 per nuchter kalf + € 17,93 per stop) = € 215,49
 3 koeien dieren (3 *(€ 20,80 per rund + € 17,93 per stop) = € 116,19
 per jaar(bijlage 10). € 331,68

Energie(diesel)

De dieselkosten bedragen € 81,08 per ha. Het bedrijf heeft 50 ha in gebruik, de dieselkosten per jaar bedragen 50 ha * € 81,08 per ha= € 4054 (bijlage 2)

Milieu beleid

- Mest afvoer/ verwerking:** Het voorbeeld bedrijf heeft gemiddeld € 1197 aan kosten voor mestafvoer of -verwerking (bijlage 12).
- Mest toediening:** de mest in België wordt net als in Nederland op 2 manieren toegediend, 43,43 ha grasland via de sleufkouter (€ 90 per/ha) en 6,68 ha bouwland via de bouwlandbemester (€121,25 per/ha). Dit komt neer op een bedrag van € 4718,65 totaal (bijlage 7)

Welzijnsbeleid

- Onthoornen:** Veehouders in België zijn niet verplicht hun dieren te laten onthoornen door de dierenarts. Hiervoor worden dus geen kosten gemaakt.
- Periodiek bezoek veearts:** melkveeouders in België hoeven geen periodieke controle door de dierenarts te laten uitvoeren.

Belgie		Meetmelk	795410						Totaal	per 100 kg/melk
Saldo	Melkvee								220.457	27,72
Grootste verschillen door wet- en regelgeving				Aantal	Kosten				Totale kosten	
Bbp/bgp				n.v.t						
Controle antibiotica registratie				n.v.t						
Derogatie				kosteloos						
Destructie									€ 333,68	€ 0,04
Diesel				50	€ 81,08				€ 4.054,00	€ 0,51
I&R abonnement				1	€ 13,00				€ 13,00	€ 0,00
I&R geboortemelding				83	€ 0,95				€ 78,85	€ 0,01
Keuringskosten slachten rund				22	€ 5,00				€ 110,00	€ 0,01
Mest afvoer/verwerking									€ 1.197,00	€ 0,15
Mesttoediening	gras	sleufkouter	43,43	€ 90,00					€ 3.908,70	€ 0,49
	mais+overig	bouwland bemester	6,68	€ 121,25					€ 809,95	€ 0,10
Onthoornen				n.v.t						
Periodiek bezoek veearts				n.v.t						
Totaal									€ 10.505,18	€ 1,32

Duitsland

Antibiotica registratie

- In Duitsland moet elke drie maanden antibiotica geregistreerd worden, hier zijn geen kosten aan verbonden. Wel hebben de melkveehouders meer administratie te verwerken.

Contributies en heffingen

- I&R:** jaarlijks een vast bedrag van € 20 en 83 geboortemeldingen van € 0,11 per dier. Dat komt neer op een jaarlijks bedrag van € 20 + € 9,13 = € 29,13 voor identificatie en registratie in Duitsland(Hfst 3.7.1)
- Heffingen productschap en slachtkosten:** In Duitsland worden geen kosten per dier in rekening gebracht door het productschap. De slachtkosten zijn € 5 per dier en bedragen voor het bedrijf voor 22 slachtkoeien*€ 5= € 110 (Hfst 3.3.2)
- Derogatie:** Het bedrijf heeft 43,43 ha grasland. In Duitsland geldt geen derogatie.
- Destructie:** Op het bedrijf sterven gemiddeld 11 nuchtere kalveren per jaar en 3 koeien. Deze dieren worden opgehaald door Rendac. De kosten hiervoor bedragen:
 11 kalveren (11*(€ 1,66 per nuchter kalf + € 17,93 per stop) = € 215,49
 3 koeien dieren (3 *(€ 20,80 per rund + € 17,93 per stop) = € 116,19
 per jaar(bijlage 10). € 331,68

Energie(diesel)

- De dieselkosten bedragen € 130,56 per ha. Het bedrijf heeft 50 ha in gebruik, de dieselkosten per jaar bedragen 50 ha *€ 130, = € 6528 (bijlage 2)

Milieu beleid

- Mest afvoer/ verwerking:** In Duitsland zijn geen kosten aan mestafvoer of -verwerking.
- Mest toediening:** de mest in Duitsland wordt bovengronds uitgereden, dit geldt zowel voor gras- en bouwland. 50 ha *€ 35 per ha= € 1750

Welzijnsbeleid

- Onthoornen:** Veehouders in Duitsland zijn niet verplicht hun dieren te laten onthoornen door de dierenarts. Hier zijn dan ook geen kosten aan verbonden.
- Periodiek bezoek veearts:** melkveehouders in Duitsland hoeven geen periodieke controle door de dierenarts te laten uitvoeren.

Duitsland			Meetmelk	795410					Totaal	per 100 kg/melk
Saldo	Melkvee								220.457	27,72
Grootste verschillen door wet- en regelgeving					Aantal	Kosten			Totale kosten	
Bbp/bgp					n.v.t.					
Controle antibiotica registratie					n.v.t.					
Derogatie					n.v.t.					
Destructie									€ 333,68	€ 0,04
Diesel					50	€ 130,56			€ 6.528,00	€ 0,82
I&R abonnement					1	€ 20,00			€ 20,00	€ 0,00
I&R geboortemelding					83	€ 0,11			€ 9,13	€ 0,00
Keuringskosten slachten rund					22	€ 5,00			€ 110,00	€ 0,01
Mest afvoer/verwerking					n.v.t.					€ 0,00
Mesttoediening	gras		bovengronds	43,43	€ 35,00				€ 1.520,05	€ 0,19
	mais+overig		bovengronds	6,68	€ 35,00				€ 233,80	€ 0,03
Onthoornen										€ 0,00
Periodiek bezoek veearts										€ 0,00
Totaal									€ 8.754,66	€ 1,10

Frankrijk

Antibiotica registratie

- In Frankrijk is het niet verplicht om antibiotica te registreren.

Contributies en heffingen

- I&R: jaarlijks een vast bedrag van € 22 en 83 geboortemeldingen van € 1,52 per dier. Dat komt neer op een jaarlijks bedrag van € 22 + € 126,16 = € 148,16 voor identificatie en registratie in Frankrijk (Hfst 3.7.1)
- Heffingen productschap en slachtkosten:** In Frankrijk worden geen kosten per dier in rekening gebracht door het productschap. De slachtkosten zijn € 5 per dier en bedragen voor 22 slachtkoeien * € 5 = € 110 (Hfst 3.3.2)
- Derogatie:** Het bedrijf heeft 43,43 ha grasland. In Frankrijk geldt geen derogatie.
- Destructie:** Op het bedrijf sterven gemiddeld 11 nuchtere kalveren per jaar en 3 koeien, deze dieren worden opgehaald door 4 partijen. De prijzen gelden per ton. Voor runderen ouder dan 24 maanden geldt een prijs van € 67 per ton. Voor runderen jonger dan 24 maanden geldt een prijs van € 63 per ton. Een kalf weegt ongeveer 50 kg * 11 = 550 kg. 0,5 ton * € 63 = € 31,50. Een koe weegt gemiddeld 700 kg * 3 = 2100 kg. 2,1 ton * € 67 = € 140,70. De kosten komen totaal dus op € 31,50 voor de kalveren op € 140,70 voor de koeien = € 172,20 aan destructie kosten.

Energie(diesel)

- De dieselkosten bedragen € 80,10 per ha. Het bedrijf heeft 50 ha in gebruik. De dieselkosten per jaar bedragen 50ha * € 80,10 per ha = € 4005 (bijlage 2)

Milieu beleid

- Mest afvoer/ verwerking:** In Frankrijk zijn geen kosten verbonden aan mestafvoer of -verwerking.
- Mest toediening:** de mest in Frankrijk wordt bovengronds uitgereden. Dit geldt voor zowel voor gras- en bouwland. 50 ha * € 35 per ha = € 1750.

Welzijnsbeleid

- Onthoornen:** veehouders in Frankrijk zijn niet verplicht hun dieren te laten onthoornen door de dierenarts. Hier zijn dan ook geen kosten aan verbonden.
- Periodiek bezoek veearts:** melkveeouders in Frankrijk hoeven geen periodieke controle door de dierenarts te laten uitvoeren.

Frankrijk		Meetmelk	795410						Totaal	per 100 kg/melk
Saldo	Melkvee								220.457	27,72
Grootste verschillen door wet- en regelgeving					Aantal	Kosten			Totale kosten	
Bbp/bgp					n.v.t.					
Controle antibiotica registratie					n.v.t.					
Derogatie					n.v.t.					
Destructie			€ 31,50	€ 140,70		€ 172,20			€ 172,20	€ 0,02
Diesel					50	€ 80,10			€ 4.005,00	€ 0,50
I&R abonnement					1	€ 22,00			€ 22,00	€ 0,00
I&R geboortemelding					83	€ 1,52			€ 126,16	€ 0,02
Keuringskosten slachten rund					22	€ 5,00			€ 110,00	€ 0,01
Mest afvoer/verwerking					n.v.t.					€ 0,00
mesttoediening	gras				43,43	€ 35,00			€ 1.520,05	€ 0,19
	mais+overig				6,68	€ 35,00			€ 233,80	€ 0,03
Onthoornen					n.v.t.					€ 0,00
Periodiek bezoek veearts					n.v.t.					€ 0,00
Totaal									€ 6.189,21	€ 0,78

Engeland

Antibiotica registratie

- In Engeland is het niet verplicht om antibiotica te registreren.

Contributies en heffingen

- I&R:** In Engeland zijn geen kosten aan dierregistratie verbonden tenzij een melkveehouder een paspoort van een dier kwijt raakt, dan moet € 20 betaald worden voor een nieuw paspoort(Hfst 3.7.1)
- Heffingen productschap en slachtkosten:** In Engeland worden geen kosten per dier in rekening gebracht door het productschap. De slachtkosten zijn € 5 per dier en bedragen voor het bedrijf 22 slachtkoeien *€ 5 = € 110 euro totaal aan keuringskosten.(Hast 3.3.2)
- Derogatie:** Het bedrijf heeft 43,43 ha grasland. In Engeland geldt geen derogatie.
- Destructie:** Op het bedrijf sterven gemiddeld 11 kalveren per jaar en 3 koeien. Deze dieren worden opgehaald door NFSCo. De kosten hiervoor bedragen € 7,64 per kalf en € 60,12 per koe. 11 kalveren* € 7,64= € 84,04, 3 koeien* € 60,12= € 180,36. Totaal komt dit op € 264,40 aan destructiekosten.

Energie(diesel)

- De dieselkosten bedragen € 90,70 per ha. Het bedrijf heeft 50 ha in gebruik. De dieselkosten per jaar bedragen 50 ha *€ 90,70 per ha= € 4535 (bijlage 2)

Milieu beleid

- Mest afvoer/ verwerking:** In Engeland zijn geen kosten verbonden aan mestafvoer of -verwerking.
- Mest toediening:** de mest in Engeland wordt bovengronds uitgereden. Dit geldt zowel voor gras- als bouwland. 50 ha *€ 35 per ha= € 1750

Welzijnsbeleid

- Onthoornen:** veehouders in Engeland zijn niet verplicht hun dieren te laten onthoornen door de dierenarts. Hier zijn dan ook geen kosten aan verbonden.
- Periodiek bezoek veearts:** melkveehouders in Engeland hoeven geen periodieke controle door de dierenarts te laten uitvoeren.

Het Verenigd Koninkrijk	Meetmelk	795410						Totaal	per 100 kg/melk
Saldo	Melkvee							220.457	27,72
Grootste verschillen door wet- en regelgeving			Aantal	Kosten				Totale kosten	
Bbp/bgp			n.v.t.						
Controle antibiotica registratie			n.v.t.						
Derogatie			n.v.t.						
Destructie			84,04	180,36	€ 264,40			€ 264,40	€ 0,03
Diesel				50	€ 90,70			€ 4.535,00	€ 0,57
I&R abonnement			n.v.t.						€ 0,00
I&R geboortemelding			n.v.t.						€ 0,00
Keuringskosten slachten rund			22	€ 5,00				€ 110,00	€ 0,01
Mest afvoer/verwerking			n.v.t.						€ 0,00
Mesttoediening	gras		43,43	€ 35,00				€ 1.520,05	€ 0,19
	mais+overig		6,68	€ 35,00				€ 233,80	€ 0,03
Onthoornen			n.v.t.						€ 0,00
Periodiek bezoek veearts			n.v.t.						€ 0,00
Totaal								€ 6.663,25	€ 0,84

Bijlage 15 Nieuwbouw en uitbreiding

Het voorbeeldbedrijf wil uitbreiden. Hiervoor is een nieuwe stal nodig. De oude stal zal gebruikt worden voor jongvee. De uitbreiding zal plaatsvinden in 2016. Er wordt een nieuwe stal gebouwd voor 120 melkkoeien (2+2). Ook zullen er 20 melkkoeien meer gehouden worden (van 92 naar 112 melkkoeien), maar de stal kan niet gelijk volgezet worden omdat de ondernemer de liquide middelen daar niet voor heeft. Daarom zullen er eerst 20 koeien meer gehouden worden en naarmate er weer ruimte is voor investeringen is het mogelijk dat de laatste koeplaatsen benut worden.

Nederland

Emissie arme vloer

- Er is een emissie arme vloer nodig voor 120 melkkoeien. Bij een 2+2 stal met gemiddelde afmetingen is dat +/-1059 m² roosteroppervlak.
4x Lengte roostervloer: 78 m
2x: Breedte: 3 m tussen boxen en 3,5 m tussen boxen en voergang.
6x Doorloop met waterbak: 3 m brede doorloop
Breedte boxen: 1,15
(handboek, 2014)

Mestopslag

- Er is mestopslag nodig voor 120 melkkoeien 7 maanden lang. Het betreft hier 120 melkkoeien met een gemiddelde melkproductie van 8637 liter meetmelk. Zij produceren ongeveer 21,1 m³ mest per koe per jaar wanneer ze het hele jaar binnen blijven. Er wordt bij deze berekening vanuit gegaan dat de koeien binnen blijven tijdens het uitrijverbod van 7 maanden. $21,1 \text{ m}^3/\text{koe} * 120 \text{ melkkoeien} = 2532 \text{ m}^3/\text{jaar}$. $2532 * 7/12 = 1477 \text{ m}^3$ mestopslag nodig voor 7 maanden. Voor het gemak wordt hiervoor een mestsilo gebouwd. Een mestsilo kost €35-50 per m³ (kwin, 2014). Gemiddeld is dit 42,50 per m³ * 1477 m³ = € 62772,50.

Fosfaat rechten(toekomst?)

- In het jaar 2016 zal er naar alle waarschijnlijkheid met fosfaatrechten gewerkt gaan worden. Deze worden meegenomen in de berekening om te laten zien, hoe invoering van extra wet- en regelgeving de kostprijs van Nederlandse ondernemers verhoogt. Hiervoor wordt voor het gemiddeld aantal koeien van het referentie jaar 2014 met de wijzigingen tot 2 juli 2015 gebruikt. Er waren op dat moment 92 koeien aanwezig. Omdat de veehouder in dit voorbeeld wil uitbreiden met 20 melkkoeien zullen er fosfaatrechten aangekocht moet worden. Er is echter nog niet bekend hoeveel een recht gaat kosten, dus wordt er met een voorbeeldbedrag van € 10.000 per recht gerekend. Er wordt vanuit gegaan dat er 1 fosfaatrecht per melkkoe nodig is.

Extra Grond:

- 92 koeien
28,2 pinken >1 jaar
33 kalveren <1 jaar
- 43,43 ha gras(PAL- waarde neutraal)
6,68 ha bouwland(PW-waarde neutraal)
50,11 ha

92 melkkoeien * 45,5 kg P/dier/jaar = 4186 kg fosfaat productie met een melkproductie van 8637 liter/dier/jaar (handboek, 2014)

28,2 pinken * 23,5 P/dier/jaar = 663 kg fosfaat productie

33 kalveren * 10,2 P/dier/jaar = 337 kg fosfaat productie

Totaal: 4186 + 663 + 337 kg = 5186 kg fosfaatproductie

Plaatsingsruimte: 43,43ha (gras)*90 kg P/ha= 3908,7 kg fosfaat

6,68 ha (bouwland-mais)*60kgP/ha= 400,8 kg
 fosfaat
 Totaal plaatsingsruimte: 4309,5 kg fosfaat

Overschot: 5186 kg fosfaat- 4309,09 kg fosfaat= 876,5 kg
 Fosfaatreferentie/100%verwerkbaar:
 Per ha: 876,5 kg P/ 50,11 ha= 17,492 kg fosfaat overschot ha

Om 20 koeien extra te kunnen houden is tegenwoordig ook verplicht extra grond nodig. Omdat fosfaat de beperkende factor op bedrijven wordt, zal deze extra grond dan ook worden gebruikt om fosfaat te kunnen plaatsen. Het voorbeeld bedrijf heeft nu al mestafvoerkosten wat betekent dat er al teveel mest wordt geproduceerd. De extra koeien betekenen 20*45,5 kgP/dier/jaar= 910 kgP extra

Overschot wordt: 876,50 kg P+ 910 kg P= 1786,50 kg P overschot
 Overschot per ha: 1786,50/50,11= 35,65 kg P/ha

Deze regel gaat 1 januari 2016 in. Het verschil met de melkveewet is dat waar in 2015 alles nog verwerkt mag worden, dit in 2016 niet meer is toegestaan voor intensieve bedrijven zonder grond. Bij een overschot van 20 tot 50 kg fosfaat per ha moet 25% van de mest gedekt worden met grond en mag maximaal 75% verwerkt worden, waar dat bij meer dan 50 kg fosfaat per ha er voor 50% procent gedekt moet worden met grond en 50% maar verwerkt mag worden. Weer een regel dit alleen gehanteerd zal worden in Nederland.

Volgens de bovenstaande regel moet de extra fosfaat 910 kg P voor 25% gedekt worden met grond. $910 \text{ kgP} * 0,25 = 227,7 \text{ kgP}$. $227,7/90 \text{ kg P/ ha/jaar} = 2,53 \text{ ha}$ grond wat aangekocht of gepacht moet worden wanneer de mest op grasland geplaatst wordt (Fosfaatgebruiksnormen, 2015). Er is in dit voorbeeld gekozen voor aankoop omdat dit bedrag niet elk jaar terug komt (BLHB, 2015).

België

Emissie arme vloer

- Niet van toepassing

Mestopslag

- Er is mestopslag nodig voor 120 melkkoeien, 6 maanden (zie hfst 5) lang. Het betreft hier 120 melkkoeien met een gemiddelde melkproductie van 8637 liter meetmelk. Zij produceren ongeveer 21,1 m³/koe jaar wanneer ze het hele jaar binnen blijven. Er wordt bij deze berekening van uitgegaan dat de koeien binnen blijven tijdens het uitrijverbod van 6 maanden. $21,1 \text{ m}^3/\text{koe} \times 120 \text{ melkkoeien} = 2532 \text{ m}^3/\text{jaar}$: 12 maanden = 211 m³/maand * 6 maanden = 1266 m³ mestopslag nodig voor 6 maanden. Voor het gemak wordt hiervoor een mestloze gebouwd. Een mestloze kost €35-50 per m³ (kwin, 2014). Gemiddeld is dit $42,50 \text{ per m}^3 \times 1266 \text{ m}^3 = € 53.805$

Fosfaatrechten

- Niet van toepassing

Extra grond

- Niet van toepassing

Duitsland

Emissie arme vloer

- In Duitsland is een emissie arme vloer niet verplicht, hier worden de roostervloeren toegepast.

Mestopslag

- Er is mestopslag nodig voor 120 melkkoeien 6 maanden (zie hfst 5) lang. Hiervoor zijn 120 melkkoeien met een gem. melkproductie van 8637 liter meetmelk. Zij produceren ongeveer 21,1 m³/koe jaar wanneer ze het hele jaar binnen zitten. Er wordt bij deze berekening ervan uitgegaan dat de koeien binnen zitten tijdens het uitrijverbod van 6 maanden. $21,1 \text{ m}^3/\text{koe} \times 120 \text{ melkkoeien} = 2532 \text{ m}^3/\text{jaar}$: 12 maanden = 211 m³/maand * 6 maanden = 1266 m³ mestopslag nodig voor 6 maanden. Voor het gemak wordt hiervoor een mestloze gebouwd. Een mestloze kost €35-50 per m³ (kwin, 2014). Gemiddeld is dit $42,50 \text{ per m}^3 \times 1266 \text{ m}^3 = €53.805$

Fosfaatrechten

- Niet van toepassing

Extra grond

- Niet van toepassing

Frankrijk

Emissie arme vloer

- In Frankrijk is een emissie arme vloer niet verplicht, hier worden de roostervloeren toegepast.

Mestopslag

- Er is mestopslag nodig voor 120 melkkoeien 3 maanden (zie hfst 5) lang. Hiervoor zijn 120 melkkoeien met een gem. melkproductie van 8637 liter meetmelk. Zij produceren ongeveer 21,1 m³/koe jaar wanneer ze het hele jaar binnen blijven. Er wordt bij deze berekening ervan uitgegaan dat de koeien binnen blijven tijdens het uitrijverbod van 3 maanden. $21,1 \text{ m}^3/\text{koe} \times 120 \text{ melkkoeien} = 2532 \text{ m}^3/\text{jaar} : 12 \text{ maanden} = 211 \text{ m}^3/\text{maand} \times 3 \text{ maanden} = 633 \text{ m}^3$ mestopslag nodig voor 3 maanden. Voor het gemak wordt hiervoor een mestlo gebouwd. Een mestlo kost €35-50 per m³ (kwin, 2014). Gemiddeld is dit $42,50 \text{ per m}^3 \times 633 \text{ m}^3 = € 26.902$

Fosfaatrechten

- Niet van toepassing

Extra grond

- Niet van toepassing

Verenigd Koninkrijk

Emissie arme vloer

- In Frankrijk is een emissie arme vloer niet verplicht, hier worden de roostervloeren toegepast.

Mestopslag

- Er is mestopslag nodig voor 120 melkkoeien 6 maanden lang (zie hfst 5). Het betreft hier 120 melkkoeien met een gemiddelde melkproductie van 8637 liter meetmelk. Zij produceren ongeveer 21,1 m³/koe jaar wanneer ze het hele jaar binnen blijven. Er wordt bij deze berekening vanuit gegaan dat de koeien binnen blijven tijdens het uitrijverbod van 6 maanden. $21,1 \text{ m}^3/\text{koe} \times 120 \text{ melkkoeien} = 2532 \text{ m}^3/\text{jaar} : 12 \text{ maanden} = 211 \text{ m}^3/\text{maand} \times 6 \text{ maanden} = 1266 \text{ m}^3$ mestopslag nodig voor 6 maanden. Voor het gemak wordt hiervoor een mestlo gebouwd. Een mestlo kost €35-50 per m³ (kwin, 2014). Gemiddeld is dit $42,50 \text{ per m}^3 \times 1266 \text{ m}^3 = € 53.805$

Fosfaatrechten

- Niet van toepassing

Extra grond

- Niet van toepassing

Nederland

Voorbeeld: extra kosten t.o.v. de referentie landen bij uitbreiding en nieuwbouw NL							
Van 92 naar 112 melkkoeien							
nieuwbouw voor 120 melkkoeien							
2+2 Stal							
emissiearme vloer			1059 m2	€ 120,00	m2	€ 127.080,00	
mestopslag		7 mnd opslag	1477 m3	€ 42,50	m3	€ 62.772,50	
fosfaatrechten			20 mk	€ 10.000,00		€ 200.000,00	
extra grond		kopen	2,53 ha	€ 40.000,00	ha	€ 101.200,00	grijs= niet meegenomen
		pacht	2,53 ha	€ 800,00	ha	€ 2.024,00	
Totaal						€ 491.052,50	
Niet meegenomen							
vergunningstraject							

België

Kosten bij uitbreiding en nieuwbouw BE							
nieuwbouw voor 120 melkkoeien							
2+2 Stal							
rooster vloer			1059 m2	€ 40,00	per m2	€ 42.360,00	
mestopslag		6 mnd ops	1266 m3	€ 42,50	m3	€ 62.772,50	
fosfaatrechten			n.v.t.				
extra grond			n.v.t.				
Totaal						€ 105.132,50	
Niet meegenomen							
vergunningstraject							

Duitsland

Kosten bij uitbreiding en nieuwbouw DE							
nieuwbouw voor 120 melkkoeien							
2+2 Stal							
rooster vloer			1059 m2	€ 40,00	per m2	€ 42.360,00	
mestopslag		6 mnd ops	1266 m3	€ 42,50	m3	€ 62.772,50	
fosfaatrechten			n.v.t.				
extra grond			n.v.t.				
Totaal						€ 105.132,50	
Niet meegenomen							
vergunningstraject							

Frankrijk

Kosten bij uitbreiding en nieuwbouw FR								
nieuwbouw voor 120 melkkoeien								
2+2 Stal								
rooster vloer			1059	m2	€ 40,00	per m2	€ 42.360,00	
mestopslag			633	m3	€ 42,50	per m3	€ 26.902,50	
fosfaatrechten			n.v.t.					
extra grond			n.v.t.					
Totaal								€ 69.262,50
Niet meegenomen								
vergunningstraject								

Engeland

Kosten bij uitbreiding en nieuwbouw VK								
nieuwbouw voor 120 melkkoeien								
2+2 Stal								
rooster vloer			1059	m2	€ 40,00	per m2	€ 42.360,00	
mestopslag		6 mnd	1266	m3	€ 42,50	per m3	€ 53.805,00	
fosfaatrechten			n.v.t.					
extra grond			n.v.t.					
Totaal								€ 96.165,00
Niet meegenomen								
vergunningstraject								

Bijlage 16 Gesprek verslag Helma Lodders(vooronderzoek Karlijn Neve, 2014)

- In Nederland zijn veel regels ingevoerd op gebied van dierwelzijn, hierdoor is Nederland nu koploper in Europa. Deze regels worden nu niet gevolgd door andere Europese landen, waarom blijven de regels in Nederland dan toch van kracht?

De oorzaak hiervan is het politieke speelveld. Momenteel is er een linkse meerderheid in de tweede kamer waarbij dierwelzijn hoog in het vaandel staat. Deze regering creëert alleen maar meer regels, maar hierbij wordt niet naar de concurrentiepositie en het bedrijfsleven gekeken.

- Denkt u dat er sprake is van een ongelijk speelveld voor Nederlandse veehouders? Zo ja, op welk gebied?

Ja, en dat ongelijke speelveld is erg breed en geldt in bijna alle sectoren. Er is bijvoorbeeld een heel groot kostprijsverschil per kg varkensvlees ten opzichte van Duitsland (22 ct.). Een aantal regels, zoals de oppervlakte per varken, kunnen niet worden teruggedraaid omdat de boeren hun stallen al naar de regels hebben gebouwd. Andere regels die een hoop extra geld kosten kunnen wel worden aangepast. Bijvoorbeeld de verplichte groepshuisvesting voor drachtige zeugen na een bepaald aantal dagen, in Nederland is dat 4 dagen terwijl in Europese richtlijnen 21 dagen het minimum is. Terugdraaien van regels is niet altijd mogelijk, maar er moet gestopt worden met het opleggen van nieuwe regels, de verantwoordelijkheid kan ook aan de sector zelf gelaten worden, daar zijn geen extra regels voor nodig. Nog zo een voorbeeld. Een Oekraïense eierproducent heeft toestemming gekregen om verwerkte eierproducten naar de EU te exporteren, maar deze eieren komen van kippen die gehouden zijn in een legbatterij. We zijn met zijn allen dus weer legbatterijeieren aan het eten, terwijl het voor Europese pluimveehouders verboden is om hun kippen in een legbatterij te houden. (zie artikel)

- Hoe wordt er gecontroleerd op geïmporteerd vlees? Laat de overheid hier ook controles op uitvoeren of is dat de verantwoordelijkheid van importerende bedrijven?

Het geïmporteerde vlees moet voldoen aan de wet en de eisen die eraan zijn gesteld, de NVWA controleert hierop. Toch zijn er vermoedens dat er fouten zijn die voorkomen hadden kunnen worden, hier liggen binnen de sector mogelijkheden door middel van lobby. 45% van het varkensvlees dat in Nederland in de supermarkt ligt, komt uit Duitsland. Daar zijn de welzijnseisen minder streng, dus is het vlees goedkoper.

Als er een vleeschandaal is, springt de media er meteen bovenop waardoor er veel gespeculeerd wordt. Er worden dan dingen verteld die al dan niet waar zijn, waardoor de consument terughoudend wordt.

- Hoe is het verbod op rode diesel ontstaan?

Door het overheidstekort moest er bezuinigd worden, maar er moest ook ergens geld vandaan worden gehaald. Het is niet eerlijk om sectoren uit te sluiten van deze bezuinigingen, dus ook de landbouwsector is getroffen. Er waren een aantal plannen om geld uit de sector te halen, en het is verbod op rode diesel geworden. Een andere mogelijkheid was het verhogen van de belastingen, op